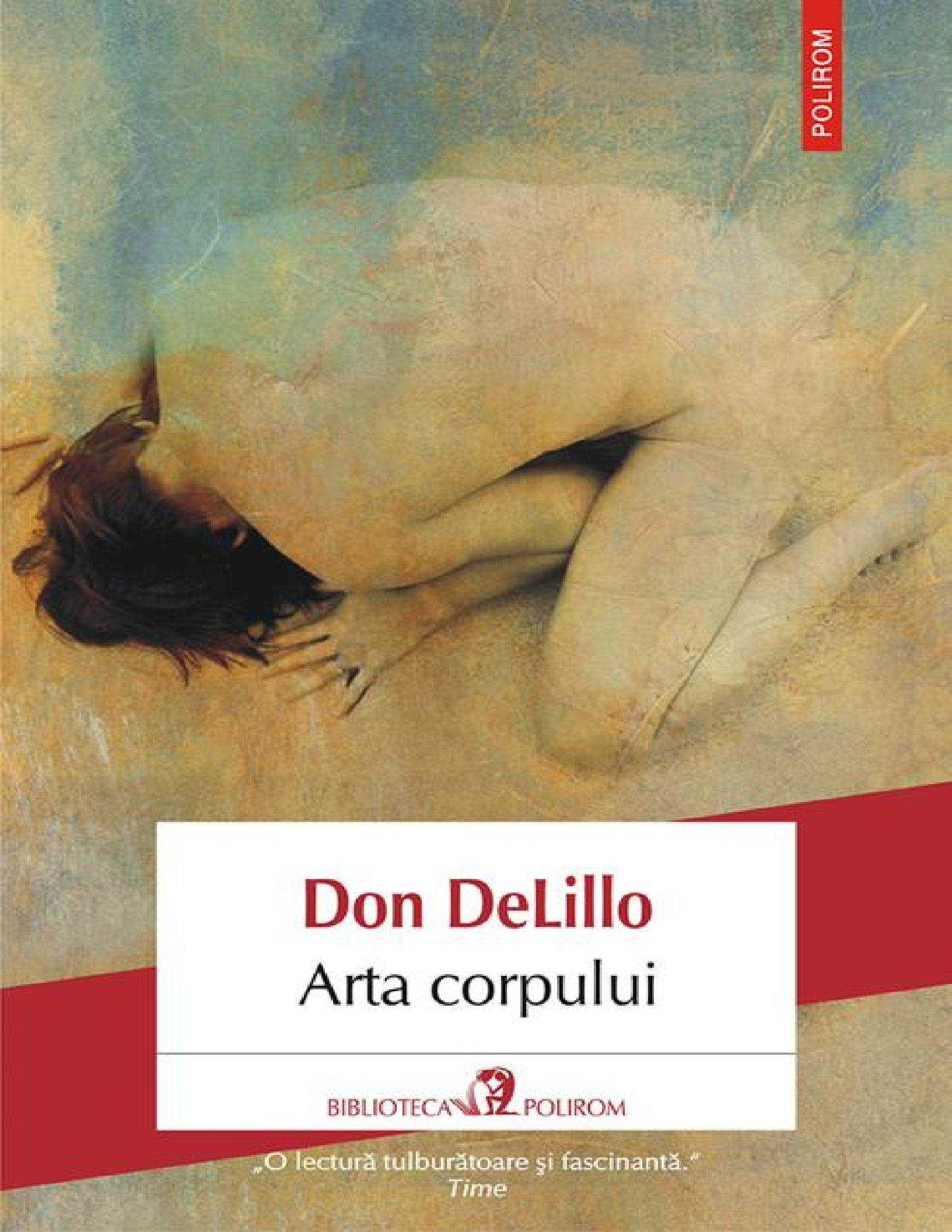

POLIROM

Don DeLillo

Arta corpului

BIBLIOTECA POLIROM

„O lectură tulburătoare şi fascinantă."
Time

Table of Contents

Capitolul 1
Rey Robles, 64 ani, cineast, poet al spațiilor singuratice
Capitolul 2
Capitolul 3
Capitolul 4
Capitolul 5
Capitolul 6
Arta corpului in extremis – lentă, austeră și dureroasă
Capitolul 7

Don DeLillo

Arta corpului

roman

Traducere din limba engleză şi note de Radu Surdulescu

POLIROM
2017

Don DeLillo, *The Body Artist*
Copyright © 2001 by Don DeLillo
All rights reserved
© 2017 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română
www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53
ISBN ePub: 978-973-46-7034-5
ISBN PDF: 978-973-46-7035-2
ISBN print: 978-973-46-6979-0
Coperta: Radu Răileanu
Pe copertă: © Elena Ray/Alamy Stock Photo
Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!
Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

DON DELILLO, romancier, eseist și dramaturg american, s-a născut în 1936, la New York. Primul său roman, *Americana*, a apărut în 1971, urmat de *End Zone* (1972), *Great Jones Street* (1973) și *Ratner's Star* (1976). Odată cu publicarea romanului *White Noise* (*Zgomotul alb*), în 1985, premiat cu National Book Award for Fiction, s-a bucurat de o recunoaștere rapidă ca romancier de succes, inspirînd proza unor autori precum Jonathan Franzen, Martin Amis sau Zadie Smith. A publicat în continuare romanele *Libra* (1988), o biografie fictivă a lui Lee Harvey Oswald pînă în momentul asasinării președintelui J.F. Kennedy, *Underworld* (1997), considerat capodopera sa, *Cosmopolis* (2003; Polirom, 2012), *Falling Man* (2007; *Omul căzător*, Polirom, 2015), *Point Omega* (2010; *Punctul Omega*, Polirom, 2012). De-a lungul carierei i s-au decernat numeroase premii de prestigiu, printre care Premiul Academiei Americane de Arte și Litere (1984), PEN/Faulkner Award (1992, 2012) și PEN/Saul Bellow Award (2010).

Capitolul 1

Timpul se scurge, pare-se. Lumea se-ntâmplă, dizolvându-se în momente, și tu te oprești pentru a arunca o privire către un păianjen înțepenit în plasa lui. Lumina e rapidă, lucrurile sunt conturate precis, iar peste golf aleargă dâre strălucitoare. Știi mai sigur cine ești într-o zi luminoasă, după furtună, când și cea mai mică frunză căzătoare e străbătută de o dureroasă conștiință de sine. Vântul fâșâie printre pini și lumea ia ființă, ireversibil, iar păianjenul se mișcă pe pânza clătinată de suflul aerului.

S-a întâmplat în această dimineață finală, erau aici în același timp, în bucătărie, și se mișcau ușor unul pe lângă altul ca să scoată din sertare și dulapuri cele trebuincioase, stând apoi la rând în fața chiuvetei și a frigiderului, încă înglodați în lumea viselor, iar ea a dat drumul la apă peste afinele cuprinse în mână și a închis ochii ca să le inspire savoarea.

El citea ziarul, amestecând în cafea. Era cafeaua lui, ceașca lui. Ziarul îl citeau amândoi, dar de fapt, nemărturisit, era al ei.

— Vreau să spun ceva dar ce.

Ea a deschis robinetul și pare-se că și-a dat seama. Era prima dată când își dădea seama de acest lucru.

— Despre casă. Asta era, continuă el. Ceva ce voiam să-ți spun mai demult.

A observat că apa de la robinet devenise opacă în câteva secunde. La început fusese argintie, limpede și apoi, după câteva clipe, a devenit opacă și ce bizar părea să fie că în toate lunile astea, de câte ori dăduse drumul la robinetul din bucătărie, nu băgase de seamă că apa era limpede la început,

iar apoi devenea nu chiar murdară, ci opacă sau poate nu s-a mai întâmplat până acum, ori a observat și altă dată dar a uitat.

Cu afinele umede în mână, a deschis ușa dulapului și a luat cutia cu cereale și a dus-o pe bufet, cutia maro cu alb, și atunci toasterul a făcut trosc și s-a deschis și ea l-a închis căci trebuia să funcționeze de două ori ca să prăjească bine și fiindcă era pâinea lui cu unt el a dat absent din cap, deschizând radioul ca să asculte buletinul meteo.

Vrăbiile erau deja pe hrănitoarele lor, bătând din aripi și disputându-și spatiul pe marginile curbe.

A căutat în cel mai apropiat dulap un bol și a turnat în el fulgii din cutie și a pus afinele peste ei. Și-a uscat mâinile pe jeanși, simțind cumva culoarea albastră, umedă și ștearsă.

Cum îi zice, maneta. Apăsase maneta pentru ca pâinea lui să iasă bine prăjită.

Pâinea prăjită era a lui, vremea a ei. Asculta prognoza și dădea des telefon la Serviciul meteo și uneori mergea afară și privea cerul de deasupra coastei, adulmecând briza, căutând implicațiile ei latente.

— Da, chiar așa. Știu ce e, a spus el.

Ea s-a dus la frigider și a deschis ușa. A stat acolo amintindu-și ceva.

— Ce? a întrebat, vrând să spună ce ai zis, nu ce voiai să-mi spui.

Și-a amintit de boabele de soia. A făcut un pas spre dulap și a luat cutia și apoi a prins ușa frigiderului înainte să se închidă singură. A scos laptele, dându-și seama ce-i spusese el cu vreo opt secunde înainte și ea n-auzise.

De câte ori trebuia să se aplece și să caute în fundul sertarelor de jos ale frigiderului, de fapt nu chiar de fiecare dată, scotea un geamăt ca și cum s-ar fi tânguit pentru viața sa. Era prea zveltă și prea sănătoasă ca să o supere ceva și doar îl copia pe Rey, identificându-se cu el, gemând geamătul lui, dar atât de autentic și de profund încât durerea era și a ei.

Acum că el își amintise ce voia să-i spună, părea că și-a pierdut interesul. Ea nu trebuia să-i vadă chipul ca să știe asta. Se simțea în aer. Se simțea în tăcerea prelungită ce a urmat cuvintelor lui de acum opt, zece, douăsprezece secunde. Ceva

nesemnificativ. Pentru el era un soi de autoînjosire să aducă vorba despre un lucru atât de banal.

S-a dus la bufet și a turnat soia peste cereale și fructe. Maneta a sărit sau a țâșnit și el s-a ridicat și a dus pâinea prăjită pe masă și apoi a venit să ia untul iar ea a trebuit să se dea la o parte când s-a apropiat el grăbit și să țină cutia de lapte ridicată ca el să poată deschide sertarul și să ia un cuțit.

La radio se auzeau voci vorbind într-un fel de hindi, i se părea.

I-a turnat lapte în bol. El s-a așezat, și apoi s-a ridicat; s-a dus la frigider, a scos sucul de portocale și, în mijlocul camerei, a scuturat cutia de carton ca să amestece bine pulpa cu lichidul. Niciodată nu-și amintea de suc decât când era gata pâinea prăjită. Abia după aceea scutura cutia. Și-a turnat sucul, uitându-se la spuma subțire care fâsâia deasupra paharului.

Ea și-a scos un fir de păr care-i intrase în gură. Stătea lângă bufet privindu-l – decolorat, scurt, nici al ei, nici al lui.

El continua să agite cutia. A făcut asta mai mult decât ar fi fost nevoie pentru că era absent, și-a zis ea, și fiindcă îi făcea plăcere într-un mod prostesc și nevinovat, ca unui copil, de dragul mișcării și al plescăitului și al aromei de portocală.

— Vrei și tu suc?

Ea se uita la firul de păr.

— Spune-mi pentru că nu sunt sigur. Vrei puțin suc? a repetat el, scuturând în continuare blestemata aia de cutie și ținându-i gura astupată cu două degete.

Ea își freca limba cu dinții de sus ca să șteargă din organism complicata memorie senzorială a unui fir de păr străin.

— Ce? Nu beau niciodată așa ceva. Știi bine. De când suntem împreună?

— Nu de mult timp.

El a luat un pahar, și-a turnat suc urmărind cum apare spuma. Apoi s-a rotit, cu o ușoară schimă de durere, și s-a așezat pe scaunul lui.

— Nu destul de mult încât să observ toate amănuntele.

— Întotdeauna am crezut că asta nu se poate întâmpla aici. Oriunde altundeva, dar nu aici.

— Ce? a întrebat el.

— Un fir de păr în gura mea. Din capul altcuiva.

El își întindea untul pe pâine.

— Crezi că se întâmplă numai în orașele mari, cu populație amestecată?

— Oriunde, dar nu aici.

Ținea firul de păr între degetul mare și arătător, privindu-l cu o repulsie jucată sau cu o repulsie reală, amplificată până la limitele ei artistice; gura îi rămăsese strâmbă de dezgust.

— Asta cred.

— Poate că îl ai din copilărie, a spus el, deschizând ziarul. Aveați câine în casă?

— Hei! Ce te-a trezit din somn?

Era ziarul ei. Telefonul era al lui, cu excepția momentelor când ea se interesa de vreme. Computerul îl foloseau amândoi, dar, ca principiu, era al ei.

Stătea lângă bufet uitându-se la păr. Apoi l-a aruncat brusc pe podea. S-a întors la chiuvetă și a lăsat apa fierbinte să-i curgă pe mână, apoi a dus bolul cu cereale pe masă. Păsările s-au împrăștiat când a trecut pe lângă fereastră.

— Te-am văzut bând zeci de litri de suc, bidoane întregi, cum să-ți spun? a zis el.

Gura ei rămăsese strâmbată după interacțiunea cu viața necunoscută a vreunui curier de mâncare sau cu o realitate mult mai stranie și mai întortocheată – circulația intimă a firului de păr de la om la om și cumva de la gură la gură de-a lungul anilor și al orașelor și al bolilor, al mâncărurilor mizerabile și al multor fluide fiziologice nocive.

— Ce? Nu cred, i-a răspuns.

OK, a pus bolul pe masă. S-a dus la aragaz, a luat ibricul și l-a umplut cu apă de la robinet. El căuta un post de radio și a spus ceva ce ea n-a auzit bine. Între timp a dus ibricul înapoi pe aragaz căci așa ne ducem viața chiar dacă nu o cunoaștem; apoi și-a frecat din nou cu dinții de sus limba, insistent, uitându-se la flacăra care ieșea albastră din ochiul mașinii de gătit.

Corpul ei aproape că a trebuit să se răsucească la 90 de grade când el s-a apropiat de bufet ca să ia cuțitul.

S-a dus la masă și păsărelele au fugit de pe hrănitoare din nou, cu foșnete puternice. Au plecat de la umbra streșinii și au

zburat în razele soarelui, fără zgomot, o acțiune pe care a văzut-o doar în parte, inefabilă, silențioasă, superbă. Zburătoarele erau consumate de lumină, spiritualizate, transformate în ceva pur, iute și strălucitor ca fulgerul.

S-a așezat pe scaun, a trecut cu privirea peste titlurile din ziar; și-a dat seama că nu avea lingură. N-avea lingură. S-a uitat la el și a văzut că sub falca lui era un plasture.

A folosit vechiul ibric ciobit, în locul celui nou, de-abia cumpărat, fiindcă – nu știa de ce. Stăteau într-o casă veche, de lemn, cu multe camere și șemineuri funcționale și insecte în pereți și mucegai peste tot, o locuință pe care o închiriaseră fără s-o vadă înainte, o relicvă a boomului afacerilor cu cherestea și construcțiilor de vapoare, mult prea mare, cu podele ce scârțâiau și nenumărate ustensile uzate, cine știe cât de vechi.

Era cât pe-aci să cadă de pe scaun, făcând un gest autoironic, și s-a dus la bufet să-și ia o lingură. A luat și boabele de soia cu ea. Soia asta avea un miros care nu părea să aparțină boabelor nisipoase din cutie. Putea parcă a grâu și a picioare în același timp. Simțea asta de fiecare dată când umbla cu soia. Și acum a dus-o la nas de câteva ori.

— Te-ai tăiat din nou.

— Cum? Bărbatul și-a pipăit cu mâna falca, stând cu capul băgat în ziar. E doar o zgaibă.

Ea s-a apucat să citească o relatare din partea ei de ziar. Era un jurnal vechi de duminică, adus din oraș, căci aici nu venea poștașul.

— Se întâmplă mereu în ultima vreme, nu știu, poate că n-ar mai trebui să te razi. Trezește-te ca lumea mai întâi. De ce să te razi? Lasă-ți mustață din nou. Și barbă.

— De ce să mă rad? Trebuie să fie un motiv. Vreau să-mi vadă Dumnezeu fața.

Și-a ridicat ochii din ziar, râzând în felul acela găunos care ei nu-i plăcea. Ea a gustat din cereale și a trecut la altă știre. În ultimul timp începuse să se transpună cu totul în lumea știrilor din ziar. Un fel de visare cu ochii deschiși. Făcea asta, apoi devenea conștientă de ce face și peste câteva minute totul se repeta cu aceeași știre sau cu alta, dându-și seama din nou. S-a întins după cutia de soia fără să-și ridice privirea din ziar, și-a

turnat câteva bobițe în bol, iar la radio se vorbea despre trafic și tot felul de chestii.

Ideea părea să fie că trebuie să folosească ibricul vechi, iar și iar, până când o să apară bășici de rugină și numai atunci o să fie momentul să treacă la cel nou, cumpărat de curând.

— Trebuie neapărat să asculți radioul?

— Nu, a răspuns ea, continuându-și lectura. Ce e?

— Numai rahaturi, e uluitor!

Felul în care l-a accentuat pe *t* din rahaturi a conferit demnitate cuvântului.

— N-am dat eu drumul la radio. Tu i-ai dat drumul, a zis ea.

El s-a dus la frigider și s-a întors cu o smochină mare, negricioasă și a închis radioul.

— Dă-mi și mie să gust, a spus ea, fără să se oprească din citit.

— N-am reproșat nimic. Cine l-a deschis, cine l-a-nchis. În dimineața asta cineva-i un pic nervos. Oi fi eu, mai știi, cel care ar trebui să fie în defensivă. Nu domnișoara care mănâncă și doarme și trăiește veșnic.

— Ce? Alo, Rey, taci din gură.

El a rupt codița cu dinții și a aruncat-o spre chiuvetă. Apoi a desfăcut smochina cu unghiile de la degetele mari și a luat lingura din mâna ei și a lins-o și a scos cu ea din coaja larg deschisă o bucată de pulpă roșiatică. A pus totul pe o felie de pâine prăjită – pulpa, partea mai moale – și a întins-o cu dosul lingurii, rotocoale de unt roșcat cu semințe parcă vii în ele.

— Eu sunt cel care ar trebui să fie cu capsa pusă azi. Care să geamă. Teroarea unei noi zile banale, a zis el cu viclenie. Tu nu cunoști asta încă.

— Mai scutește-ne!

Ea s-a întins și el i-a dat felia de pâine. În copaci croncăneau ciorile, chemându-se între ele. A mușcat din pâine și a închis ochii ca să simtă mai bine gustul.

El i-a dat lingura înapoi. După aia a deschis radioul, și-a amintit că tocmai îl închisese și l-a închis din nou.

Ea a turnat câteva bobițe în bol. Mirosul de soia era ceva între cel al corpului, da, cu toate extremitățile din partea lui de jos, și cel de păstaie cu semințe, cu aromă de pământ. Dar nu

era cea mai bună descriere. Citea în ziar o știre despre un copil părăsit, dintr-un orfelinat. Nu, nu era cea mai bună descriere. Era un miros pur și simplu. Ceea ce este un miros, dincolo de originile lui. Era ca și când, și a început să spună ceva în acest sens fiindcă ar fi putut să îl amuze, dar apoi a renunțat – ca și când vreun filosof scolastic, poate, ar fi încercat să clasifice toate mirosurile cunoscute și ar fi descoperit unul care nu își găsea locul în sistem și l-ar fi denumit soia, cuvânt care putea cu ușurință să fie parte a unui termen latinesc pretențios, ba nu, nu putea fi așa, iar ea a rămas pe gânduri, nu știa despre ce, cu lingura la mică distanță de gură.

— Ce? a întrebat el.

— N-am spus nimic.

Ea s-a ridicat să caute ceva. A văzut ibricul dar și-a dat seama că nu de el era vorba. Știa că o să-și aducă aminte fiindcă întotdeauna se întâmpla așa; atunci și-a amintit. Îi trebuia mierea pentru ceai chiar dacă apa nu fiersese încă. Era mereu hiper-pregătită sau repezită sau nestăpânită, și Rey zicea tot timpul sau a zis o dată, și în mintea ei era o voce, a ei, un dialog sau un monolog, și s-a dus să ia din bufet mierea și plicurile de ceai – o voce care izvora dintr-o știre din ziar.

— N-aveai ceva să-mi spui?

— Ce? a întrebat el.

Ea i-a pus mâna pe umăr și s-a dus la masă în partea ei. Păsările au zburat de pe hrănitoare cu un fâlfâit de aripi care suna ca niște *b*-uri și *r*-uri, după *b* urmând o serie de *r*-uri vibrante. Dar nu era chiar așa. Nu era așa deloc.

— Ai zis ceva. Nu știu exact. Despre casă.

— Nu e interesant. Uită de asta.

— Nu vreau să uit.

— Nu e interesant. Să reformulez. E plictisitor.

— Spune-mi oricum.

— E prea devreme. Necesită efort. E plictisitor.

— Stai acolo și vorbești întruna. Spune-mi.

Ea a luat o lingură de fulgi și a continuat să citească.

— E un efort prea mare. Ca și cum ce. Ca și cum aș împinge un pietroi.

— Stai acolo și vorbești întruna.

— Aici, a zis el.

— Ai spus casă. Nimic despre casă nu e plictisitor. Mie-mi place casa.

— Ție îți place totul. Ești îndrăgostită de toate. Ești căminul meu fericit. Ține, a zis el.

I-a dat ei ce mai rămăsese din pâinea prăjită și ea a mâncat-o amestecată cu cereale și afine. Dintr-odată, și-a dat seama ce a vrut el să-i spună. A auzit ciorile, mai numeroase acum, croncănind în copaci, probabil năpustindu-se asupra unui șoim.

— Hai, spune-mi. Nu-ți ia decât o secundă, a zis ea, știind sigur despre ce e vorba.

L-a văzut ducându-și mâna la buzunarul de la piept, apoi pauză, apoi apucând ceașca. Erau cafeaua lui, ceașca lui și țigara lui. Întâmplarea descrisă în ziar părea să se-nalțe din rândurile de cerneală și să o cuprindă cu totul. Pui deoparte fasciculele de duminică.

— Spune-mi, OK? Fiindcă oricum știu.

— Ce? Tot insiști să-mi smulgi vorbele. Avem noroc că nu luăm micul dejun zilnic împreună. Din cauza dimineților mele.

— Știu oricum. Așa că spune-mi.

El era cu ochii în ziar.

— Știi. Perfect. Atunci nu-i nevoie să-ți spun.

Continua să citească și se pregătea să-și scoată țigara.

— Zgomotele, a spus ea.

El i-a aruncat o privire. A privit-o. Apoi i-a dăruit un zâmbet larg, lăsând să i se vadă dinții de aur, încadrați de chipul lui mare, măsliniu. Nu mai văzuse de mult zâmbetul ăsta al unui Rey de la început, cu ochii limpezi, luminoși, cu brazde adânci în jurul gurii.

— Zgomotele din pereți. Da. Mi-ai citit gândurile.

— A fost un zgomot. Un zgomot, a spus ea. Și n-a fost în pereți.

— Un zgomot. OK. Nu l-am mai auzit în ultima vreme. Asta am vrut să-ți spun. S-a dus. Gata. Sfârșitul poveștii.

— E-adevărat. Numai că eu l-am auzit ieri, cred.

— Atunci nu s-a dus. Perfect. Felicitări.

— E o casă veche. Totdeauna sunt zgomote. Dar ăsta e diferit. Nu-s insectele oribile pe care le auzim fojgăind noaptea. Sau

lemnul care lucrează. Nu știu, a zis ea, încercând să nu pară îngrijorată. Parcă ar fi ceva.

Ea a continuat să citească și vocea i s-a stins treptat.

— Perfect. Îmi pare bine, a spus el. Ai nevoie de companie.

Desparți fasciculele de duminică și sunt nenumărate rânduri tipărite, cu oameni care locuiesc undeva în cuvinte, și strania, controlata realitate a hârtiei și cernelii se prelinge prin casă o săptămână întreagă și când te uiți la o pagină și începi să distingi rândurile între ele, ea începe să te cuprindă cu totul și mulți oameni sunt torturați aproape în toată lumea și ei vorbesc în alte limbi și tu discuți cu ei mai mult sau mai puțin incontrolabil până când îți dai seama ce faci, și atunci te oprești văzând ce este în fața ta în acel moment, ca de pildă un pahar de suc pe jumătate plin în mâna soțului tău.

A mai luat o lingură de fulgi și a uitat să le simtă gustul. L-a pierdut undeva între momentul când i-a dus la gură și secunda regretabilă când i-a înghițit.

El a pus jos paharul de suc. Și-a scos pachetul din buzunarul cămășii, apoi a aprins o țigară, țigara pe care o fuma mereu la cafea de la doisprezece ani, așa îi spusese, și a lăsat chibritul să mai ardă înainte să-l stingă cu o mișcare înceată, meditativă, și l-a pus pe marginea farfuriei. Era plăcut pentru ea, mirosul de tutun. Făcea parte din modul în care îi cunoștea trupul. Era aura lui, un rest de fum și de tabiet neîntrerupt, o dimensiune în noapte, și ea îl lipăia pe părul creț, cărunt, de pe pieptul lui și îi simțea apoi gustul. În întuneric, mirosul era chiar el însuși, alături de țigări și mormăitul din somn și zeci de alte lucruri pe care le poți sau nu le poți numi.

Dar părul pe care-l simțise în gură nu era de la el. Angajații trebuie să se spele pe mâini înainte de a ieși din toaletă. Pâinea prăjită era a lui dar ea mâncase aproape jumătate. Cafeaua și ceașca erau ale lui. Dacă-i atingi ceașca se uită la tine piezișș, cu privirea încruntată pe care i-o aruncă un boxer celuilalt când îi atinge mănușile. Ea știa însă că asta era doar o scorneală fiindcă lui nu-i păsa nici un pic de ce făceai cu ceașca lui. Avea atâtea cești la îndemână. Telefonul era al lui. Păsărelele erau ale ei, vrăbiile care ciuguleau semințele de floarea-soarelui. Firul de păr era al altcuiva.

Gesticulând, el a spus ceva despre mașina lui și despre benzină. Îi plăcea să dirijeze, să-și marcheze frazele prelungite prin mișcări ale mâinii, cu două degete întinse.

— Ieri toată ziua am avut impresia că e vineri.

— Cum? a întrebat el.

Sau devii altcineva, unul din personajele din poveste, într-un dialog imaginat de tine. Din când în când devii un bărbat, care trăiește printre rânduri și acționează în altă versiune a poveștii.

Citea și se gândea. A bâjbâit cu mâna după cutia de soia și a atins sucul. Și-a ridicat ochii: observase că el nu citea cu adevărat. Se uita la ziar dar nu citea și ea a înțeles asta retroactiv, că el s-a uitat tot timpul la foi fără să asimileze cuvintele.

Cutia a rămas nemișcată. Și-a mai turnat puțină soia în bol, pentru forma ei zgrunțoasă și pentru viață lungă.

— Ieri toată ziua am avut impresia că e vineri.

— Și a fost? a întrebat el.

Ea și-a amintit să zâmbească.

— Oricum, are vreo importanță? a zis el.

Își pusese o mână pe umărul lui, și apoi aproape că a mișcat-o în sus spre ceafă și păr, mângâindu-l, dar n-a făcut-o.

— Ziceam doar. Cum se face că joia pare să fie vineri? Suntem departe de oraș. Departe de calendar. Vineri n-ar trebui să aibă o identitate anume aici. Cine mai dorește cafea?

S-a dus să-și toarne apă pentru ceai și s-a oprit lângă aragaz, așteptându-l să răspundă da sau nu la întrebarea ei. Când a pornit înapoi a văzut o gaiță albastră stând pe hrănitoare. S-a oprit în loc, ținându-și răsuflarea. Mare și lucioasă, pasărea stătea la o distanță imperială de celelalte zburătoare ce se înghesuiau să ciugulească și ea s-a gândit că nu mai văzuse niciodată o gaiță până acum. Era enormă cum privea atent înăuntru, văzând ce-o fi văzut, și ea a vrut să-i spună lui Rey să se uite.

A privit-o atent, cu dungile ei negre de pe aripi și de pe coadă: și-a zis că într-un fel abia acum învățase cum să privească. Nu a văzut niciodată o viețuitoare atât de clar, nu pentru că gaița stătea unde stătea, destul de aproape ca să-i distingă conturul crestei și culorile. Ci din cauza uluirii de a

vedea pasărea alături de celelalte, mai mici și mai cafenii, cu albastrul ei mineral sau șters și cu gulerul mare, întunecat. Dar dacă Rey o să-și ridice privirea, ea o să zboare.

A încercat să se concentreze apoi nu la amănunte ci la pasărea însăși, hoață a cuiburilor, cu mimica dibace, plină de o răceală interogativă care te sfida parcă.

Când păsările se uită în casă, ce lumi imposibile pot să vadă. Gândește-te. Ce dezgolire a tuturor suprafețelor și proceselor cunoscute. Dorea să creadă că pasărea o vede, o femeie cu o ceașcă în mână; ce contează petrecerea zilelor și a nopților, apariția unui spațiu din afara timpului. Femeia a privit-o și a respirat adânc. Își dădea bine seama cât de clară este clipa, dar știa că totul se sfârșește aici. Simțea intenția gaiței albastre. Sau poate că nu. Poate că ea însăși era cauza, fiindcă nu mai putea să privească pasărea. Asta trebuie să fie senzația când dintr-odată vezi, după ce ai fost aproape orb toată viața. A spus ceva pentru Rey, care și-a ridicat încet capul, alungând gaița, în timp ce vrăbiile au rămas pe loc netulburate.

— Ai văzut-o?

El și-a întors privirea pe jumătate.

— Nu le vedem tot timpul?

— Nu tot timpul. Și niciodată atât de aproape.

— Niciodată atât de aproape. OK.

— Mă privea.

— Te privea.

Ea stătea pe loc, lângă umărul lui stâng. Când s-a mișcat către scaun, vrăbiile au zburat.

— Mă fixa cu privirea.

— Ți-a luminat ziua?

— Mi-a luminat. Toată ziua. Toată săptămâna. Ce să mai zic?

Ea își bea ceaiul și continua să citească. Aproape tot ce citea o făcea să viseze.

A deschis aparatul de radio și a căutat încet un post anume, citind și din ziar, postul cu buletinul meteo.

El și-a terminat cafeaua; a aprins o țigară.

Ea stătea aplecată deasupra bolului cu cereale. Privea dincolo de vas într-un spațiu din mintea ei, care era în același timp și aici, în față.

A îndoit un fascicul din ziar și a citit vreo două rânduri, apoi mai multe, sau nu, sorbind din ceai și visând.

La radio se difuza o știre despre o rachetă subterană care a explodat misterios, în Montana, și ea n-a auzit dacă era încărcată sau nu.

Fumând, bărbatul privea afară pe fereastră, la dreapta, unde o pajiște neîngrijită cobora către un drumeag murdar, plin de gropi, care ducea spre o alee pavată cu pietriș.

Ea citea și visa. Se afla aici și acolo.

În ceai nu era miere. Lăsase borcanul deschis, lângă aragaz.

El s-a uitat în jur după o scrumieră.

Ea conversa cu un doctor dintr-o știre de ziar.

Erau două mile de drum cu pietriș până la șoseaua asfaltată care ducea către oraș.

Ea a luat smochina de pe farfurie și, cu degetul, a scormonit înăuntrul ei ca să scoată resturile de pulpă.

Glasul vorbea despre vreme, dar ea n-a prins ce spunea. Nu și-a dat seama că era ceva despre vreme decât după ce a tăcut.

El și-a lăsat capul mult pe spate și l-a rotit încet într-o parte și-n alta ca să-și relaxeze mușchii cefei.

Ea și-a supt degetul plin de sucul de smochină și s-a gândit la ce le trebuia de la magazin.

El a închis radioul.

Ea a sorbit din ceai și a continuat să citească. S-a văzut stând de vorbă, mai mult sau mai puțin, cu un doctor, undeva în preajma unor tufișuri, cu mulți oameni înfometați în praful din jur.

Țigara arsese aproape până la capăt în mâna lui.

Ea a ridicat cutia de soia și a înclinat-o, băgându-și nasul ca s-o miroasă.

Când el a ieșit din cameră, ea și-a dat seama că uitase să-i spună ceva.

Uneori nu se gândește să-i spună un lucru înainte ca el să iasă din camera în care se află. Abia apoi își amintește. Atunci îl strigă sau nu-l strigă, și el răspunde sau nu.

Stătea acolo terminându-și ceaiul și se gândea la una și la alta, amintiri fugare și scene viu colorate și o prietenă de care-i era dor și toate imaginile acoperite de umbră ale unui moment

indivizibil dintr-o dimineață obișnuită care începe să pară dementă printr-o rutină atât de umană, încât nici măcar nu te poți opri ca să observi lucrurile, cu excepția Ajaxului care-ți trebuie de la magazin și a păsărilor din spatele tău ce fac să zăngănească rama de metal a hrănitoarelor de afară.

E atât de stupid, citești ziarul și mănânci.

L-a zărit deodată stând în ușă.

— Ai văzut tu cheile mele?

— Ce?

El a așteptat ca ea să înregistreze întrebarea.

— Ce chei?

El a privit-o.

— Am cumpărat ieri o loțiune, a zis ea. Voiam să-ți spun. Pentru mușchi. E un tub verde cu alb pe raftul din baia mare de sus. Nu e grasă. E pentru mușchi. Dă-ți cu ea, dragule. Sau roagă-mă frumos și o să-ți dau eu.

— Toate cheile mele sunt pe un singur inel, a spus el.

Ea aproape că a răspuns: „Nu e chiar prudent“, dar n-a făcut-o. Căci ce rost avea. Ce meschin ar fi să spui așa ceva, dimineața sau oricând, într-o zi cu mult soare, după o furtună.

Rey Robles, 64 ani, cineast, poet al spațiilor singuratice

Rey Robles, autorul a două filme de mare succes din a doua parte a anilor ’70, a fost găsit fără viață duminică dimineața în apartamentul din Manhattan al primei sale soții, consultanta de modă Isabel Corrales.

Cauza morții este o plagă împușcată, în urma unei sinucideri, a declarat un ofițer de poliție sosit la locul incidentului.

Informațiile despre copilăria dlui Robles sunt incomplete, dar, conform celor mai convingătoare versiuni, el împlinise 64 de ani.

S-a născut la Barcelona, pe numele real, Alejandro Alquezar. Într-o notă biografică apărută în revista *Cahiers du Cinéma* se afirmă că tatăl său a muncit într-o fabrică de textile și a activat împotriva fascismului; a murit în același oraș în timpul unor crâncene lupte de stradă din anii războiului civil. Micul Alejandro, spune articolul, a fost printre „fiii războiului“ din Spania, trimiși în Uniunea Sovietică de familiile lor când dictatura de dreapta a devenit o realitate de netăgăduit.

Nu este clar câți ani a stat în U.R.S.S. sau dacă s-a reîntâlnit vreodată cu mama sa. Se știe doar că în tinerețe se afla la Paris, unde a fost gunoier și jongleur pe stradă, jucând apoi în filme diverse mici roluri – de hoț sau proxenet. Atunci și-a schimbat numele în Rey Robles, inspirat de un personaj minor pe care l-a interpretat într-un obscur film noir[1].

A locuit vreo câțiva ani la New York scriind subtitrări pentru câteva filme de limbă spaniolă și rusă, iar apoi a plecat în Vest,

unde s-a angajat șofer de lux la Los Angeles, continuându-și legătura marginală cu filmul și făcând figurație în vreo cinci-șase pelicule. A trecut de cealaltă parte a camerei de filmat după ce a devenit șoferul personal al unui fabricant de ciment din Liechtenstein, un multimilionar care investise masiv în proiecte cinematografice internaționale. După cum a mărturisit el însuși, Robles a avut o relație intimă cu soția acestuia, pe care a convins-o să îi faciliteze obținerea poziției de regizor secund într-un western spaghetti[2] ce urma să fie turnat în Spania.

Zece ani mai târziu, la Festivalul de la Cannes, el a declarat în fața unui auditoriu entuziast: „Răspunsul la problemele vieții este filmul“.

Dl Robles a fost autorul a opt pelicule de lung metraj. Cea de-a treia, *Viața mea pentru a ta*, o coproducție franco-italiană având ca subiect răpirea de către bandiții corsicani a unei femei din lumea magnaților, a cucerit Palme d’Or la Cannes. A urmat *Polaris*, o dramă polițistă americană cu nuanțe de suprarealism spaniol; filmul a generat un adevărat cult și a fost proiectat mult timp în cinematografele de artă din America și din străinătate.

„Realizările sale de vârf extind limbajul filmului“, afirma criticul Philip Stansky. „Protagoniștii lui sunt oameni aflați în spații ale înstrăinării. El a descoperit o fină latură spirituală în poezia locurilor părăsite, unde devin inevitabile situațiile extreme, iar personajele sunt obligate să-și găsească un sens.“

Următoarele filme ale dlui Robles n-au mai avut succes de public și au fost respinse de majoritatea criticilor. După spusele prietenilor, declinul lui a fost pricinuit de alcoolism și de crizele intermitente de depresie. În acea perioadă s-a căsătorit cu actrița de teatru Anna Langdon. Cei doi s-au despărțit curând, după ce în tabloidele britanice apăruseră titluri șocante, și apoi au divorțat.

Soția supraviețuitoare, cea de-a treia, este Lauren Hartke, o cunoscută *body artist*[3].

1. Conceptul de „film noir“, care s-a referit inițial la o serie de filme polițiste franceze create la mijlocul secolului trecut, a fost utilizat ulterior pentru a desemna o varietate de producții hollywoodiene din anii ’40-’50. Acestea erau caracterizate prin atmosfera întunecată, stilistic înrudită cu aceea a expresionismului

cinematografic german, și atitudinea cinică, dură sau blazată a personajelor principale – detectivi particulari, polițiști corupți, dar și femei fatale, ce acționează în contextul alienant al spațiului urban american, în care predomină violența fizică sau morală. John Huston, Billy Wilder, Otto Preminger sunt printre cei mai cunoscuți autori din perioada de glorie a „filmului negru“ (multe din aceste producții fiind adaptări ale unor romane polițiste populare în epocă). Filme cu modalități de expresie asemănătoare au continuat să apară și în deceniile următoare, în formula „neo-noir“ – ca exemple se pot cita *Taxi Driver* (1976, regia M. Scorsese) sau *Basic Instinct* (1992, regia P. Verhoeven).

2. „Westernul italian“ sau „western spaghetti“ este un subgen cinematografic legat în special de numele regizorului Sergio Leone, care în anii 1960 a revoluționat arta peliculei, printr-o adaptare ironică a westernului clasic american, ale cărui rădăcini se găseau în mitul frontierei, în stereotipurile cuceririi Vestului Sălbatic și ale civilizării sale prin instaurarea ordinii și normelor legale. Dimpotrivă, în filmele italiene din această categorie predomină individualismul excesiv și lipsa de reguli, dar amoralitatea violenței extreme este atenuată de spiritul parodic și de tușele groase ale unui umor negru sau grotesc.
3. Spre deosebire de pantomima clasică, ce spune o poveste prin gestică, fără cuvinte, „arta corpului“, o categorie estetică recentă, constă în instituirea corpului uman în sine ca subiect al experienței: el devine „suport pentru opera de artă“, fiind în mod nemijlocit supus presiunii fizice, traumei, violenței (Adina Tofan, „Corpul uman ca *ready-made*“). Sexualitatea, agresiunea, pulsiunile inconștientului psihic sunt experiențe simbolice trăite în direct de artist, adesea în forme ritualice. Cum în limba română nu există un echivalent recunoscut al conceptului *body artist*, am preferat să modific titlul romanului de față în *Arta corpului*.

Capitolul 2

În jur e o ceață subțire, albă, și autostrada se înalță către un cer sleit. Sunt patru benzi spre nord și tu mergi pe a treia și vezi mașini în față și în spate de ambele părți, dar nu prea multe și nu prea aproape. Când ajungi la capătul pantei, se întâmplă ceva și mașinile încep să meargă încet, parcă de la sine, rulând lin pe suprafața plană. Totul e lent și pufos și uscat și se petrece în jurul cuvântului *parcă*. Toate mașinile, la fel și a ta, par să plutească într-o mișcare descompusă, dând impresia că, ori părând că, și autostrada aleargă într-un zumzet alb.

Apoi totul se termină. Zgomotul, înghesuiala și ceața s-au întors și tu aluneci înapoi în viață, simțind iarăși apăsarea din piept.

Pentru ea erau primele zile de după.

Mai întâi și-a umplut cămara și a dat cu spray pe faianța de la baie. Cămara era mare, o încăpere întunecată, mucegăită, lângă bucătarie, și n-avea nevoie să fie aprovizionată din nou. A curățat și a umplut locul pentru hrana păsărilor, organizându-și ziua în jurul unui scop major, cu toate ofurile și încurcăturile lui, cu suita lui nesfârșită de variații. Pe faianță și pe porțelan a dat cu un spray cu aromă de pin: aproape îi plăcea să o simtă. Mai erau două luni până la încheierea contractului. Închiriaseră casa pentru șase luni și iată că au rămas doar două. O persoană, două luni. Folosea un flacon cu un pistol de pulverizat.

Se simțea ca acasă aici și străbătea în fugă zilele, cu mica, seducătoarea lor rutină, zile identice una cu alta, împărțite și organizate, dar cu momente greoaie, descentrate, pustii, mișcându-se atât de încet încât începeau să doară.

Se uita la paginile pe care le scrisese cu Rey, autobiografia lui de rahat. Originalul era acolo, contrazicând impresia ei despre amintirile lui povestite, minciunile și născocirile lui întreţesute, istorii izvorâte din disperări pe care adesea ea nu le înțelegea. A atins cu mâna hainele rămase de la el în dulapul din dormitor. Nu se simțea tulburată de lucrurile lăsate de cineva care a murit, așa că le-a pus pe toate într-o cutie destinată oamenilor nevoiași.

Când era jos îi simțea prezența în camerele de la al doilea etaj. El avea obiceiul să umble pe-acolo înregistrându-și vocea pe un mic reportofon, învăluit într-un nor de fum, citind cu glas tare idei despre un scenariu plicticos pentru un scriitor de nu știu unde, al cărui nume nu reușea să și-l amintească. Acum el, Rey, era însuși fumul acela, o imagine din aer, vaporoasă, rătăcind prin fiecare spațiu mai devreme sau mai târziu, fără formă, dar cu un chip care făcea cumva parte din înfățișarea lui specifică de rătăcitor.

A urcat la etaj, auzind zgomotul pe care-l face cineva care urcă scările, și a atins nervura de stejar din stâlpul treptelor când a ajuns la primul palier.

Era bine. Dorea să ajungă aici și avea să-i fie bine. În tot timpul căsătoriei, cât au trăit împreună au trăit exact aici.

Își simțea corpul altfel, într-un fel pe care nu-l înțelegea. Compact, conturat, nu știa prea bine. Ușor străin și nefamiliar. Diferit, mai suplu, nu avea importanță.

Pe unul din rafturile din cămară era o cutie cu pesmet. Știa că a văzut hârtie cerată undeva, într-un ambalaj de culoare albastră sau așa ceva. Astea erau lucrurile importante acum. Mâncarea, treburile, cumpărăturile.

A păşit încetișor prin camere. Îl simțea în spatele ei când se dezbrăca, desculță pe podeaua rece, aruncând de pe ea un pulover uzat; era pe jumătate întoarsă spre pat.

Într-una din primele zile de după, a coborât odată din mașină și aproape și-a pierdut cunoștința – fără să-i înceteze toate funcțiile importante, ci simțind doar o mică scufundare neajutorată către sol, o uitare a modului de a se ține pe picioare.

I-a trecut prin minte să-și pregătească un cotlet, conștientă că e singură, văzându-se cumva pe sine însăși dinspre marginea camerei sau stând exact unde era și fiind cea care era și zărindu-și făptura, mai mică, plutind undeva în aer, gândind că acum e mâine.

Voia să dispară în fumul lui Rey, să fie moartă, să fie el, și a tăiat hârtia cerată de-a lungul marginii dințate a cutiei și a căutat înăuntru cartonul cu pesmet.

Când a sunat telefonul nu s-a uitat la el așa cum se uită actorii în filme. În viața reală oamenii nu privesc telefonul când sună.

Hârtia cerată s-a desprins cu un pârâit ușor, avansând în lungul marginii cu crestături a cutiei, și ea a avut senzația că aude sunetul prin șira spinării.

Se gândea întotdeauna la ziua de mâine. Își planifica lucrurile dinainte. Stătea jos în camera lambrisată. Stătea în picioare în cada de baie și dădea cu spray pe faianța de sus până când nu mai putea suporta mirosul înțepător de pin, amestecul de acid și eter. Îi venea greu să nu mai apese pe trăgaci.

S-a ars la mână cu tigaia și s-a dus glonț la frigider dar, la dracu', nu era nici un pic de gheață în el. Nu umpluse cu apă tava aia nenorocită pentru cuburi de gheață.

Oamenii răspund la telefon sau nu. L-a ascultat cum sună. Se auzea prin toată casa, peste tot unde erau receptoare răsunând în furcă.

Ce straniu i s-a părut deodată că marile firme produceau în masă pesmet, îl ambalau și îl vindeau pretutindeni în lume: se uita la cartonul acela de fapt pentru prima dată, văzându-l pe deplin și înțelegând ce era în el – pesmet cu adevărat.

Stătea în camera lambrisată și încerca să citească. Mai întâi avea să aprindă focul. Încăperea fusese concepută în mod ideal pentru un brandy lângă foc, dar nu reușea să fie astfel, era rău mobilată, și ea își bea ceaiul și încerca să citească o carte. Parcurgea o pagină și privea cu indiferență obiectele fixate în spațiu.

În primele zile de după, a mâncat o porcărie de stridie și a petrecut nenumărate ore stând pe closet. Dar cel puțin și-a luat

corpul înapoi. Nimic nu seamănă cu o pântecăraie turbată, și-a zis, care să facă mintea tot una cu corpul.

A urcat scările, auzindu-se cumva pe sine din alte părți ale casei.

Și-a scos puloverul uzat. A ridicat mâna, trăgând-o din pulover, și a atins ușor ceva de deasupra, întrebându-se ce-o fi, deși i se mai întâmplase și înainte; atunci și-a amintit de lustră, umbra metalică ce se bălăbănea – o lampă total nepotrivită pentru cameră, și s-a întors către pat și a privit, a privit pe jumătate, nu în așteptare sau ceva de genul ăsta – un gând atât de slab că nu l-a putut descifra.

Erau prea multe lucruri de înțeles și în cele din urmă doar unul.

În oraș a văzut o femeie cu părul alb, o japoneză, singură pe o alee de piatră în fața casei sale. Ținea în mână un furtun de grădină și stătea, imponderabilă, sub cerul jos, atât de imobilă și fără viață în ea, încât putea să fie și hârtie de împachetat cadouri; uda un rând de brumărele stacojii cu un fir subțire de apă care se arcuia din țuț.

Tot ce vedea i se părea îndoielnic – nu îndoielnic, ci mereu în schimbare, destinat metamorfozei, ceva care este de asemenea și altceva, dar ce, ce.

A început să răspundă la telefon. La început a folosit o voce moale, parcă nu a ei, vocea nesigură, deformată a altcuiva, cu care spunea alo, cine sunteți, da. Se dusese vorba că e aici și primea telefoane din New York, unde îi era domiciliul, și de la prieteni și colegi din alte orașe. O sunau să-i spună că nu înțeleg de ce s-a întors aici. Era ultimul loc unde trebuia să stea, singură într-un asemenea căsoi pe o coastă pustie, iar ea colinda prin camere și urca scările și își planifica activitățile fiindcă avea mai multe de făcut în mai puțin timp, pe măsură ce lumina devenea mai amenințată. Priveai afară și deodată era întuneric, pe neașteptate.

Se trezea devreme dimineața, când erau momentele cele mai rele, clipele ucigătoare, în pat, amintindu-și de ceva și în aceeași secundă dându-și seama despre ce era vorba.

O sunau de cinci-șase ori pe zi, apoi ceva mai rar, iar ea și-a amintit de acea japoneză – o imagine superbă și problematică,

dacă era japoneză la urma urmei – care-și uda grădina pe când stătea să plouă.

Mergea cu un feribot rablagit la Little Moon, unde n-avea nimic de făcut decât să se plimbe pe aleile noroioase, până la celălalt capăt al insulei, pe lângă case bătute de vânt și o biserică cu o turlă lipsă: un marș de patruzeci de minute până la un târg de artă tradițională acum abandonat – ceva țesături și lemn cioplit poate și bineînțeles olărie – și după aceea, repede, repede înapoi. Feribotul pleca la ore fixe, motiv suficient ca să repete călătoria din când în când.

Ideea era să-și organizeze timpul până avea să poată trăi din nou.

La sfârșitul primelor zile de după, și-a reluat exercițiile de respirație. Trebuia să înceapă din nou lucrul cu corpul, regimul ei de întinderi de felină și contorsiuni metodice. Lucra de la coloană spre exterior, mișcându-se pe podea în patru labe, și simțea cum aorta i se trage înapoi la fiecare val de sânge. Stătea în cap și făcea mișcări de răsucire din gât. Își scotea limba și pufăia în secvențe strict măsurate de un cronometru intern, cu o exactitate pe care o simțea în vertebrele separate de discurile care pârâiau ușor de-a lungul coloanei.

Dar înăuntrul ei lumea se sfărâmase.

Noaptea, cerul era foarte aproape, răspândit în fumul de stele și cataclismele gama, dar ea nu-l mai vedea ca înainte, ca pe o extensie a sufletului, o minune mută, guturală, ceva ce exista dincolo de limbaj în partea cea mai veche din ea.

A încetat să mai asculte buletinul meteo. Lua vremea așa cum venea, cu ploaie înghețată, cu vânt puternic și cu uriașele pietre gheboase de pe povârnișuri, adevărate embleme ale clanurilor, pulsând în lumina furtunii și a legendelor și a timpului. Tăia singură lemnele de foc. Stătea ore în șir cu ochii în calculator uitându-se la imaginile live de la marginea unei șosele cu două benzi dintr-un oraș finlandez. Era miezul nopții acolo, în Kotka[1], și ea privea întruna. O interesa fiindcă totul se întâmpla chiar acum, când ea se afla aici, și fiindcă asta dura douăzeci și patru de ore zilnic, mașini fără chip care intrau în Kotka sau ieșeau, ori numai șoseaua goală în orele de liniște. Momentele de liniște erau cele mai tari.

Stătea cu ochii în ecran. Nu se putea desprinde, totul era suficient de real, așa încât putea să facă față împrejurării că nu se întâmpla nimic. Atracția creștea chiar din acest motiv. La Kotka era ora trei dimineața și ea aștepta să apară o mașină – nu că ar fi interesat-o cine se află înăuntru. Ci doar că era vorba de Kotka, faptul că imaginea dădea impresia de organizare, de loc fixat într-o ramă solidă, în timp ce el există și tu îl privești, cifrele orei locale fiind afișate în display-ul digital din colțul ecranului. Kotka făcea parte dintr-o altă lume, dar ea putea s-o vadă în realitatea sa, în orele, minutele și secundele sale.

S-a gândit că cineva ar putea să se masturbeze văzând asta, o mașină care apare pe o șosea spre Kotka în mijlocul nopții. I-a venit să râdă de o asemenea idee. Tăia lemnele de foc. Dar își rezerva timp în fiecare zi pentru camera web din Kotka. Nu înțelegea sensul transmisiei live dar o interpreta ca pe un act poetic plutitor, cel mai reușit în momentele de liniște. Îi goleau mintea și o făceau să simtă tăcerea adâncă a altor locuri, misterul de a vedea de-a curmezișul lumii până într-un loc unde nu se vedea nimic altceva în afară de un drum care se apropie și se îndepărtează, ambele realități în același timp, iar cifrele se succedau pe display-ul digital cu o senzație de urgență ciudată și goală, secundele avansând către minute, minutele urcând spre ore, și ea stătea și privea, așteptând o mașină care să capete formă pentru o clipă pe șosea.

A sunat-o prietena ei, Mariella, scriitoarea din New York.

— Ești bine?

— Ce-ar trebui să răspund oare?

— Nu știu. Nu te simți singură?

— Ar trebui să existe un alt cuvânt pentru asta. Toți suntem singuri. Acum e altceva.

— Dar nu crezi, nu știu… Ar fi mai ușor.

— O discuție de felul ăsta ar fi mai potrivit să o ai cu altcineva. Nu știu cum să port asemenea conversații.

— Dacă nu te-ai izola așa. Ar fi bine să ai în jur persoane și lucruri familiare. Singurătatea nu-i bună. Știu ce sentimente ai avut pentru el. Și cât de groaznic este. Doamne. Dar nu-i bine să te închizi așa în tine. Știu și cât ești de hotărâtă. Ce voință ai, în

felul tău târșâit de a înainta. Dar trebuie să încerci să ieși din toată povestea, nu să intri și mai adânc. Nu te închide-n tine.

— Spune-mi ce mai faci.

— Îmi hrănesc tenul. Privesc pe fereastră, a spus Mariella. Și vorbesc cu tine.

— Ce mănânci?

— Bețișoare de morcovi.

— Asta nu-nseamnă că-ți hrănești tenul.

— Ci că-mi înfometez corpul. Știu. O să se prezinte câteva din peliculele lui de început la Film Forum[2]. Nu-l cunoșteai pe atunci. Ar merita probabil să fie văzute.

Dimineața a auzit zgomotul. Avea același gen de claritate pe care-l observase prima dată, cu vreo trei luni în urmă, când ea și Rey s-au dus la etaj să cerceteze. El a zis că este o veveriță sau un raton care s-a blocat pe undeva. Ea credea că e o efracție calculată. Ceva era bine măsurat aici. Nu i se părea un zgomot făcut de un animal. Era un efect aproape intim, ca și cum ar exista ceva în casă, ar respira același aer pe care-l respirăm noi și s-ar mișca așa cum ne mișcăm și noi. Zgomotul părea să fie al unui corp care dispersează spațiul, dar n-au găsit nimic atunci când au căutat.

Era în bucătărie când l-a auzit din nou. S-a dus la etaj cu ceaiul în mână. Camerele din capătul holului, al doilea nivel. Al treilea apoi, întunecat, cu becurile arse și aproape fără mobilă. Scara scurtă până la cupolă. A privit tăcerea, capul îi vâjâia, partea de sus a corpului era deja în cupola destul de spațioasă, folosită ca spațiu de depozitare. Ceaiul i se răcise până să ajungă pe podeaua cupolei. Și-a vârât mâna în hainele uzate așezate în cutii de carton și s-a uitat la documentele vechi, cu filele sfărâmându-se între coperțile de piele. Mai erau o bufniță împăiată și un vraf de acuarele neînrămate, scorojite. A văzut afară pe fereastră o frunză răsucindu-se în vânt. Era o foaie de sunătoare: se învârtea pe sub o creangă de copac care se întindea peste acoperiș. Nu se vedea nici o urmă de pânză a vreunei larve de care să atârne frunza, nici un fir din materialul de construcție al vreunui cuib de pasăre. Doar frunza în aer, rotindu-se.

L-a găsit în ziua următoare într-un dormitor mic de lângă camera spațioasă și goală, la capătul holului de la al treilea nivel. Era micuț, avea un corp delicat, și la început l-a luat drept un copil, cu păr blond și trezit dintr-un somn adânc, sau poate aflat sub influența medicamentelor.

Stătea pe marginea patului, în chiloți. În primele clipe și-a zis că era inevitabil să apară. A mers înapoi în timp până la primele indicii că în casă era cineva și a ajuns la momentul de față, fără greșeală, cu toate percepțiile aranjate și confirmate.

1. Oraș-port din sudul Finlandei, cu o populație de aproximativ 55.000 de locuitori.
2. Spațiu de proiecție cinematografică din New York, unde sunt prezentate filme clasice, de artă și independente, americane și străine. Aici au loc festivaluri de film, retrospective și alte evenimente relevante pentru a șaptea artă.

Capitolul 3

Îl privea.

— Spune-mi. Ai fost aici, de cât timp?

El nu și-a ridicat capul. Era ceva atât de straniu în acel om, încât și-a auzit cuvintele zăbovind în aer, răsuflate și predictibile. Nu simțea nici o teamă. El avea înfățișarea unui copil găsit – pierdut și regăsit, iar ea era, după cum bănuia, găsitoarea.

— Ai fost aici, a repetat, vorbind cât mai limpede, cu pauze între cuvinte.

El a privit-o și i s-a părut acum mai bătrân, slaba mișcare a capului, o mică înclinare a bărbiei și a ochilor fiind detalii cruciale pentru transformarea lui – mai bătrân și ușor jilav, cu fruntea și obrajii lucind.

A spus ceva.

Ea a întrebat:

— Cum?

Lenjeria lui consta din niște chiloți albi și un tricou prea mare, și ea l-a studiat de sus până jos, fără rezerve, peste tot.

— Nu poate, a zis el.

— Dar de ce ești aici? Și ai venit de mult?

El și-a plecat capul și părea că se gândește la toate astea ca și cum ar fi căutat soluția unei probleme foarte complicate.

Stăteau afară, aproape de vârful povârnișului, și se uitau la barca unor pescuitori de homari, care înainta printre valurile înspumate. Îi dăduse să mănânce din supa rămasă și niște pâine prăjită. Aparatul trebuia pornit de două ori ca să se prăjească bine pâinea.

— Ce vezi acolo? l-a întrebat ea, arătând cu degetul barca și norii care se apropiau.

— Copacii sunt unii din ei[1], a răspuns el.

— Se apleacă. Se leagănă-n vânt. Cei de acolo sunt mesteceni. Cei albi. Li se spune mesteceni de hârtie.

— Cei albi.

— Da, cei albi. Dar dincolo de copaci.

— Dincolo de copaci.

— Acolo, a spus ea.

El a privit îndelung.

— A plouat foarte mult.

— Va ploua. O să plouă, l-a corectat ea.

El purta o geacă și o pereche de pantaloni de lucru și nu părea că-i place aici. Ea încerca să nu-l iscodească. I se părea interesantă distanța, modul lui de a vorbi și de a acționa cu întreruperi, cu aerul celui care a învățat de unul singur, aparenta lipsă de preocupare pentru ce-o să i se întâmple acum. Nu apatie sau indiferență, și-a zis, ci capacitatea lui limitată de a avea în vedere implicațiile. Nu era sigură ce însemna asta pentru el, să fie găsit în locuința altcuiva.

Vântul bătea mai tare acum, așa că s-au grăbit către casă. Se amuza spunându-și că el venise din cyberspațiu, din ecranul calculatorului ei, în mijlocul nopții. Era din Kotka, din Finlanda.

— Nu a plouat. *O să* plouă, a spus ea.

El se mișca nesigur în spațiu, intrând sau ieșind, ca și când aerul ar fi avut noduri și bucle. Îl urmărea cum intra în casă aplecat într-o parte, târșâindu-și picioarele. Parcă-i era teamă de levitație. Nu se putea abține să-l privească încontinuu.

Totul era ca și când. El făcea una sau alta ca și când. Ei îi trebuia o referință din altă parte ca să-l localizeze.

Stăteau în camera mohorâtă, cu lambriuri, sub desenele cu vapoare. Telefonul suna. El privea resturile de bușteni înnegriți din șemineu, focul de aseară, și ea îl urmărea. Cărțile de pe rafturile de jos erau în majoritatea lor pentru lecturi de vacanță, genul pe care-l găsești în casele de închiriat, cărți potrivite pentru un asemenea scop, pe supracopertă cu ilustrații șterse ale altor case din alte vacanțe, sau almanahuri

sau atlase, cele mai înalte având o dungă decolorată în partea de sus.

Bărbia îi era căzută mult înapoi, ceea ce făcea ca fața lui să pară nefinisată, iar părul îl avea sârmos și zbârlit, cu smocuri în toate direcțiile.

Ea trebuia să se concentreze ca să-i observe particularitățile. Îl privea și simțea nevoia să se uite din nou. Era ceva greu de definit în înfățișarea lui, clipă de clipă, o imagine vagă a aspectului său fizic real.

Ea a șoptit:

— Vorbește-mi.

El stătea cu picioarele încrucișate stângaci, un crac al pantalonilor ridicat peste pulpă și se vedea că-și înnodase un șiret la capătul ciorapului ca să nu-i cadă. Asta i-a amintit ei de cineva.

— Vorbește-mi. Vorbesc, a zis el.

Ea s-a gândit: am înțeles ce-a vrut să spună. În tonul lui era o anumită zădărnicie, o lipsă de scop a efortului, sugerând lucruri pe care nu le putea clarifica, oricât de multe ar fi spus. Chiar și gesturile lui păreau chinuite. Ea știa că va trebui să sune la spitale și clinici, la sanatorii psihiatrice și să se intereseze de pacienții dispăruți.

Ploaia a lovit ferestrele mai întâi ușor, cu picături mici, distincte, apoi s-a auzit de peste tot, izbind acoperișul verandei și umplând burlanele, iar ei stăteau ascultând-o.

— Cum te cheamă? l-a întrebat.

El a privit-o.

— Am venit aici ca să fiu eu însămi, a spus. E important pentru mine. Sunt dispusă să aștept. O să-ți dau timp să-mi spui cine ești. Dar nu vreau să mai fie cineva în casa mea. O să-ți dau o șansă. Dar n-o să aștept la infinit.

N-a vrut să sune ca un avertisment oficial, dar probabil așa a părut. Va trebui să sune la cel mai apropiat azil pentru oamenii străzii, care nu va fi deloc aproape, poate la biserica din oraș sau la biserica fără o turlă din Little Moon și în cele din urmă va fi nevoită să cheme poliția, dacă lucrurile nu se rezolvă.

— Sunt aici datorită lui Rey, soțul meu, care a murit. Nu știu de ce-ți spun toate astea, fiindcă sigur nu e necesar. Dar am

nevoie să locuiesc aici singură o vreme. Spune-mi doar dacă înțelegi.

El a dat din mână ca și când ar fi vrut să-i spună că nu era nevoie să mai continue. Desigur, a înțeles. Sau poate nu.

Furtuna s-a întețit, iar ei stăteau și ascultau. Erau rafale așa de puternice că trebuiau să le dea atenție. Ar putea să-l sune pe agentul imobiliar și să depună o plângere despre existența unui străin în imobil. Și asta ar fi o soluție.

Era doar aproape de prânz dar avea senzația că el se afla aici de o săptămână. Stăteau și se uitau la tăciunii de aseară.

Deodată și-a dat seama cine era, cu cine îl asemănase în gând.

Îi amintea de un profesor de științe din liceu, care vorbea mormăit, părea să aibă un păr deschis la culoare în zilele mai întunecate și arăta chel în cele însorite, care odată și-a lipit cu scotch o cusătură ruptă la pantofii ieftini. Vorbea cu multe șovăieli ce-i făceau pe elevi să se simtă stingheriți din cauza lui, cei mai sensibili dintre ei, ori să devină gălăgioși, cei gălăgioși, adică mai toți.

I-a zis vizitatorului ei „domnul Tuttle“, în amintirea profesorului. S-a gândit că astfel îi va fi mai ușor să-l privească.

Ea a șoptit:

— Spune-mi ceva.

El și-a întins picioarele, ținând câte o mână pe fiecare genunchi, un manechin pe un fotoliu roșu de piele, cu capul întors spre ea.

— Știu cât de mult, a zis. Știu cât de mult casa asta. Singură lângă mare.

Părea să fie nu chiar mulțumit, ci cât de cât satisfăcut, tehnic satisfăcut că a reușit să lege ultimul mănunchi de cuvinte. Și de fapt a fost, venind de la domnul Tuttle, o formulare pe care a perceput-o în toate ecourile sale profunde. Doar trei cuvinte. El o plasase într-un întreg context de adevăruri interioare și exterioare. Casa, universul marin de lângă ea, cuvântul *singură*, ce avea legătură și cu ea și cu casa, cuvântul *mare*, ce întărea ideea de solitudine, dar sugera și o eliberare viguroasă, un mod de evadare peste limitele livrești ale eului.

Știa că e o prostie să facă analize atât de amănunțite. De fapt, ea născocea, improviza. Dar acesta era efectul spuselor lui, al felului cum înainta ca pe întuneric, pâș-pâș, printr-o frază, accentuînd toate fațetele și aspectele fiecărui cuvânt, care apărea ca o lună ce trece prin toate fazele sale.

— Îmi place casa asta, i-a spus. Da, vreau să mă aflu aici. Dar e doar închiriată. Sunt o chiriașă. Voi pleca peste șase-șapte săptămâni. Poate mai repede. E o casă pe care noi am închiriat-o. Cinci-șase săptămâni. Cel mult.

Nu-l mai urmărea cu privirea. Se uita acum la dosul propriilor ei palme, ținând degetele întinse, privind și amintindu-și clipele petrecute cu Rey, nu clipele, ci zilele, sau clipele ce se uneau într-un timp combinat, erotic, de priviri și atingeri; și-a încolăcit mâinile una într-alta, făcându-i-se fizic un dor nebun de el, simțindu-se sexual îngrozitor de singură, uitându-se la locurile unde încheieturile ei se făcuseră albe de la strânsoarea degetelor.

— Dar n-ai plecat, a zis el.

— O să plec, a spus ea privindu-l. Peste câteva săptămâni. Când va veni vremea. Când expiră contractul. Sau mai devreme. O să plec.

— Dar nu pleci, i-a răspuns.

Modulația de la timpul trecut la viitor dădea impresia unui lucru înlăturat, un obstacol sau o restricție. El a trebuit să se sforțeze să scoată sunetele. Iar ea a auzit ceva anume în vocea lui. Nu știa ce este, dar a simțit nevoia să se ridice și să se ducă la fereastră.

A stat acolo, privind ploaia. I-a trecut prin minte că el ar fi putut veni dintr-una din rulotele risipite de-a lungul lizierei pădurii de lângă oraș, aproape, și totuși foarte departe, cu mașini stând pe butuci și un câine zălud, făcut ghem în praf și frunze, care încearcă să scape de vreo mâncărime; e fiul, acum adult, ce a fost așa dintotdeauna, inaccesibil, dependent, trăind de pe-o zi pe alta într-un container dreptunghiular cu părinții lui bătrâni și istoviți ce nu-și spun niciodată unul altuia pe nume, iar el dispare uneori zile întregi și se duce cine știe pe unde în lumea asta nebună, molfăind cuvintele și fără să pățească nimic.

Sau poate nu, și-a spus. Nu asta e ce-a auzit în vocea lui. Era acolo ceva periferic, fără legătură cu nivelul veniturilor sau cu timpurile verbale sau cu ce programe TV urmăresc părinții lui.

S-a întors de la fereastră ca să-l facă să vorbească. El a părut să fie de acord. A povestit despre obiectele din cameră, împiedicat, iar ea s-a întrebat ce vedea el, sau nu izbutea să vadă, sau vedea atât de diferit încât ea nu reușea să invoce acele contururi.

După o vreme, în timp ce el vorbea, ea a început să înțeleagă ce aude. Erau necesare mai multe niveluri de percepție, mai multe istorii sociale despre cum ascultă oamenii ce spun alții. A observat acea trăsătură în vocea lui care se dezvolta pe măsură ce continua să vorbească și pe care ea a reușit să o urmărească până la sursă.

L-a privit. Era același om amărât pe care-l descoperise de curând și care, vizibil, nu-și dădea seama ce efect avea asupra ei.

Nu era un rol propriu-zis pe care-l juca el, dar a auzit frânturi din vocea ei, cu prescurtările și ușoara vibrație din adâncul laringelui, intonația, sunetul ei, și cât de greu a fost, nepământean parcă, să-și surprindă vocea venind din gura altcuiva, de la el, și cât de neliniștitor.

N-a fost sigură că era vocea ei. Apoi a fost. Iar el deja nu mai vorbea despre scaune, lămpi sau modelele din covor. Părea acum că-și asumă rolul ei într-o conversație cu altcineva.

A încercat să înțeleagă ce anume aude.

El gesticula când vorbea, își mișca mâna după ritmul cuvintelor, iar ea și-a dat seama deodată că îi spusese toate astea lui Rey, aici în casă, sau altele asemănătoare. Erau niște informații mărunte despre un telefon primit de la niște prieteni care voiau să-i viziteze. Și-a adus aminte vag că stătea atunci la picioarele scării iar el, Rey, era la etajul al doilea, plimbându-se de-a lungul holului, cu scenariul în mână.

Acum însă ea stătea lângă fereastră.

Vocea lui a început să șovăie și să se piardă, dar mâna i se mișca în continuare, marcând tot mai slab ritmul.

Ea a înșfăcat o haină din cuier și a mers afară în ploaie. A pus-o pe brațul îndoit, pe care-l ținea deasupra capului, și s-a

dus prin iarbă până la aleea murdară, unde era parcată mașina. Portiera nu era încuiată; a intrat în mașină și s-a așezat, fiindcă de ce ar fi încuiat-o într-un loc atât de pustiu. Ploaia cădea pe parbriz în rafale. A cuprins-o un scurt tremur și nu putea să scape de sunetul acelei voci din urechi. Unul din geamurile din spate era puțin coborât, iar mirosul de pajiște udă, mireasma ploii de țară, urmele brizei și mării și amintirilor, toate se întrepătrundeau în atmosferă, dar ea nu auzea decât vocea și nu vedea decât mâna care se mișca, fără îndoială a lui Rey, cu două degete fluturând împreunate.

Nu știa cât a stat acolo. Poate mult timp. Ploaia izbea cu putere pe plafon și pe capotă. Cât timp înseamnă mult timp? Ar putea să fie atât sau atât. În cele din urmă a deschis portiera și s-a îndreptat spre casă, ținând haina deasupra capului.

1. Particularitățile stilistice ale monologului interior din majoritatea capitolelor romanului ating, în rostirile acestui personaj, o formă extremă: repetitivitatea se transformă în ecolalie, fracturile logice, rupturile sintactice sunt permanente, timpurile verbale se suprapun și se anulează reciproc.

Capitolul 4

Erau cinci păsări pe hrănitoare și toate stăteau nemișcate, cu fața îndreptată nu spre semințe, ci în direcția cealaltă. Ea le urmărea cu privirea. Nu păreau atât că se uită sau ascultă, cât că simt ceva, cu toată intensitatea.

Toate cuvintele astea sunt nepotrivite, și-a zis ea.

Hrănitoarele atârnau în afara verandei și ea stătea în camera albă, lângă fereastră, așteptându-l pe domnul Tuttle.

Le instalase după ce venise înapoi. Erau elementul de bază al lumii din jurul ei, adierea care învăluia casa. I se părea că hrănește păsările Pământului, cu semințe diferite pentru fiecare, uneori două tipuri de semințe așezate în straturi deschise și închise la culoare; păsările vin și ciugulesc sau nu, iar hrănitoarele diferă și ele una de alta – colivii, cilindri cu inele, farfurii atârnate, tăvi puse la înălțime, și poate că uneori un șoim, nu e sigură, ține păsările la distanță, ori o gaiță care imită un șoim, sau ele descifrează un mesaj în ceva ce se întâmplă în afara spectrului vizibil.

Când domnul Tuttle a intrat în casă nu a privit-o, ci s-a dus drept la măsuța de sticlă cu picioare curbate.

Reportofonul lui Rey zăcea în mijlocul mesei, cu ledul aprins.

Ea s-a așezat și a început să vorbească, descriindu-i înfățișarea. Chipul și părul și așa mai departe. Treaz sau adormit. Destul de curat sau mai degrabă neîngrijit. Ce altceva? O seară bună, rea sau nici una nici alta.

Nu că ar fi știut cum erau nopțile pentru el. Cu excepția uneia. Nu a putut să adoarmă atunci și a stat un timp lângă ușa lui după miezul nopții, ascultându-l cum respiră șuierător,

simțindu-se neobișnuit de emoționată. În somn el nu era mai greu de înțeles decât oricine altcineva. Privește. Corpul acoperit tresărind ușor. Asta e ce simți privind un corp tăcut și vulnerabil, aproape al oricui, sau stând întinsă alături de bărbatul tău după ce ați făcut dragoste, când inspiri căldura viselor lui sălbatice și te întrebi cine e el, te gândești cu tandrețe la adevărul pe care nu-l vei afla niciodată, fiindcă somnul ascunde tainele în adâncimile fibrelor nervoase, în etapele, straturile și pliurile sale.

În dimineața asta ea a vorbit despre numele lui sau măcar a încercat. Au stat împreună, au început și s-au oprit. Dar cu cât vorbeau mai mult – au vorbit un timp și au schimbat subiectul și el a oprit reportofonul și ea l-a pornit din nou și poate că el avusese, da, un nume, însă îl uitase ori îl pierduse ori nu și-l putea reaminti.

I-a spus:

— Eu sunt Lauren.

A repetat de multe ori, arătând către ea însăși, fiindcă s-a gândit că va fi bine pentru amândoi dacă el o va striga pe nume.

— Dac-ai avea un nume, a spus ea. Să presupunem doar. Există cineva care să știe cum te cheamă? Unde e mama ta? Când zic mamă, femeie care naște un copil, părintele de sex feminin, oare cuvântul acesta? Spune-mi. Ce?

Știa cuvintele pentru scaun și fereastră și perete, dar nu și pentru reportofon, cu toate că se pricepea să-l închidă, și nu știa, pare-se, cine i-a fost mamă sau unde ar putea fi găsită.

— Dacă poți vorbi în altă limbă, spune un cuvânt-două.

— Spune un cuvânt-două.

— Spune un cuvânt-două. N-are importanță dacă înțeleg sau nu.

— Spune un cuvânt-două ca să spui un cuvânt-două.

— E-n regulă. Fii atunci un maestru Zen, omuleț ciudat. De unde știi ce i-am spus eu soțului meu? Unde erai atunci? Erai pe-aici pe undeva și trăgeai cu urechea? Vocea mea. Am auzit-o cuvânt cu cuvânt. Vorbește-mi despre asta.

Când se ivea o pauză în conversație, reportofonul nu mai fâșâia. Ea îl urmărea. Încerca să-i stoarcă un răspuns, dar n-ajungea nicăieri, și atunci a schimbat din nou subiectul.

— Ce-ai vrut să spui mai devreme ieri când ai spus, ai părut că spui ce? Nu-mi aduc aminte exact vorbele tale. Ieri s-a întâmplat. Cu o zi înainte de azi. Ai spus că voi fi încă aici, cred, când contractul. Îți amintești? Când va trebui să plec. Ai spus că nu plec.

— Am spus asta ce am spus.

— Ai spus asta. Că tu cumva.

— Cumva. Ce e cumva?

— Taci. Că tu cumva, dar n-are importanță. Când încetează contractul. Sau cu totul altceva.

El a închis reportofonul. Ea l-a deschis, el l-a închis. E doar curios, și-a zis ea, sau se joacă aiurea. Dar i-a venit să-l plesnească. Sau nu. Nu știa ce-i venea să facă. A sosit timpul să sune la un spital ori la altă instituție. Asta i-a venit să facă. Trebuia să sune mai demult și a greșit că nu s-a interesat, că nu l-a dus la o persoană cu autoritate, un doctor sau un administrator, o călugăriță care conduce un așezământ pentru cei cu deficiențe, destoinică și plină de bunăvoință, dar știa că nu o va face.

A petrecut o oră într-un birou improvizat de la etajul al doilea, transcriind frazele selecționate de pe banda pe care o înregistrase cu el.

S-a auzit spunând „Eu sunt Lauren“, ca un personaj îmbrăcat în spandex negru, dintr-un film science-fiction.

În cele din urmă s-a luminat. Și-a dat seama că el îi auzise vocea pe reportofon. Cu ceva timp înainte ca ea să introducă o bandă goală, el a apăsat play și a auzit-o vorbind cu Rey, care era sus la al doilea etaj, cu aparatul în mână, înregistrându-și ideile pentru scenariu.

Așa reușise el să-i reproducă vocea.

Dar gestul cu mâna? A respins acest argument. Era o pură coincidență, ceva conjunctural, eventual propria ei născocire.

Se simțea mai bine acum.

Ziua își supunea corpul la eforturi imense. Avea mereu de atins poziții care depășeau limitele la care ajunsese înainte. Putea să ajungă la o extremă imposibil de îndurat ca respirație sau forță sau întindere în timp sau voință, și apoi să se hotărască să depășească acea graniță.

Cred că tu îți construiești o mică societate totalitară, i-a spus Rey odată, în care ești și dictatorul absolut și cetățeanul torturat, a zis el, poate laudativ, un artist către un altul.

Totul devenea transparent prin acțiunea corpului. Avea o imagine clară, o gândire clară, ceea ce putea însemna doar că erau puține lucruri de văzut și nu multe la care să te gândești. Dar poate că era vorba de ceva mai profund, pozele pe care le lua și le prelungea minute întregi, giratiile paroxistice, poziția șarpelui și răsucirile florale, intervalele de suflu sistematic, ca niște rugăciuni, viața trăită ireductibil ca respirație pură. Întâi respiră, apoi gâfâie, apoi ține-ți răsuflarea. Ajungea să fie încordată la maximum, cu ochii ieșiți din orbite, cu arterele pulsând puternic în ceafă: erau ore de respirație atât de imperioasă și de absurdă încât se trezea la capăt într-un fel de lumină originară, simțind clar ce înseamnă să fii vie.

A început să lucreze goală într-o cameră rece. Își exersa încrucișările direct pe podea, apoi extensiile pelviene, care erau ori comic-erotice ori erotice de-a binelea, și repetarea cu încetinitorul a unor gesturi cotidiene, uitatul la ceasul de la mână sau gestul chemării unui taxi, acțiuni citate mecanic într-o altă ramă conceptuală, de multe ori, și apoi mai lent, și mai lent, cu gura deschisă de uimire și ochii mijiți din cauza intensității conștiinței trecătoare.

A sunat Isabel, prima nevastă a lui Rey.

— N-am prea vorbit la înmormântare. M-ai evitat un pic deci, pot să-nțeleg, crede-mă – am toată simpatia. Accept și ce-a făcut el fiindcă-l știu dintotdeauna. Dar pentru tine e altceva. Îmi pare rău că n-am stat de vorbă. Am văzut de mulți ani cum gestul în cauză se apropia. Ceva ce avea să se întâmple sigur. Toți știam asta despre el; de mulți ani avea de gând s-o facă. E un lucru pe care-l purta în minte, soluția lui de scăpare. N-a fost un om cuprins de deznădejde. Avea acest plan în cap. Stratagema la care știa că poate să recurgă când va avea nevoie. M-a obligat chiar să îl văd în fotoliul ăla.

— Dar nu înțelegi?

— Te rog. Cine ar putea să-nțeleagă mai bine ca mine? A fost un bărbat imposibil. Încă de la Paris devenise foarte dificil. Am fost căsătoriți aproape unsprezece ani. Lângă el am trecut prin

momente pe care n-aș putea să ți le descriu. Să nu crezi că nu te menajez. Te menajez cât pot de mult. Omul ăsta, n-a fost o chestie de procese chimice în creierul lui. Important e cine era el. Sinceră să fiu, tu n-ai avut timp să-ți dai seama. Pentru că am să-ți spun ceva. Noi am fost două persoane cu o singură viață, și aceea a fost viața lui. Am stat cu el până când mi-am ruinat sănătatea, și azi mai pătimesc. A trebuit să-l părăsesc în mijlocul nopții. Pentru că ce crezi? M-a amenințat că mă omoară. Și-n camera în care sunt acum mă uit la locul gol unde era fotoliul. O zi-ntreagă a rămas aici până l-au luat de sub ochii mei și l-au dus la medicina legală, cu tot cu sânge și ce mai avea pe el, nu-ți mai spun, OK, ca mijloc de probă. Așa că o să-mi cumpăr alt fotoliu. Nici o problemă. Până atunci e spațiul ăsta gol. Bineînțeles că el a vrut să te cruțe de momentul propriu-zis. Așa c-a venit la New York și s-a așezat în fotoliul meu.

— A fost fotoliul tău. Și pistolul tot al tău a fost? Al cui era pistolul?

— Nu ești în toate mințile, pistolul meu? Încă un lucru pe care nu l-ai știut. Dintotdeauna a avut un revolver. Oriunde a locuit a avut un revolver. Ăsta sau altul. Nu le-am mai ținut socoteala.

— Nu. Nu poți să-nțelegi? Nu vreau să ascult toate astea.

— Dar eu vreau să ți le spun. Insist să le spun. Omul ăsta s-a urât pe el însuși. Pentru că de cât timp îl cunosc eu și de cât timp îl cunoști tu? Eu n-am plecat niciodată. Am plecat? Am fost vreodată despărțiți cu-adevărat? Îl știam și-n somn. Și știu exact ce era-n mintea lui. El și-a spus două lucruri. Asta e femeia pe care o cunosc de la bun început. Și poate că pe ea n-o să o supere toată mizeria pe care o las.

S-a dus să-l caute pe domnul Tuttle. N-avea idee unde pleca sau ce făcea când îi dispărea din vedere. Prezența sa avea mai mult sens când dormea decât când era la masă, cu ochii lui ușor bulbucați, sau în imaginația ei. Îi era greu să creadă în existența lui, chiar și pentru o clipă, ca o presupunere superficială, o siluetă lângă fereastră, într-o lumină cețoasă.

Stătea în holul din față și a strigat:

— Unde ești?

Seara s-au așezat în camera lambrisată; i-a citit dintr-o carte despre corpul uman. Erau acolo fotografii ale celulelor din sânge mărite de mii de ori și un fragment de text despre biologia procreării și din acest capitol îi citea, rar, adăugând propriile ei comentarii și punându-i întrebări și sorbind din ceai și, după vreo patruzeci de minute de lectură, când a ajuns la un pasaj despre embrioni ce aveau dimensiunea de o jumătate de inch, plutind în lichidul matern, și-a dat seama că el îi vorbea.

Dar ce auzea era vocea lui Rey. O reprezentare fidelă, cu accentele lui și vocalele prelungite, cu diferențele intime, cu articulațiile produse în acel aparat vocal și nu în altul, particularități pe care ea le recunoștea în vocea lui Rey și numai în a lui, și a continuat să se uite în carte, incapabilă să-și ridice ochii spre el.

A încercat să se concentreze doar asupra ascultării. Și-a spus ei înseși: ascultă! Mâna îi rămăsese în aer, măsurând embrionul, arătându-i lungimea între degetul mare și arătător.

Urmărea ce-i spune, cuvânt cu cuvânt, dar trebuia să găsească contextul. El vorbea de una și de alta, verzi și uscate. Despre mărci de țigări, Players și Gitanes, aș merge pe jos o milă după un pachet de Camel, și apoi a auzit râsul lui Rey, râsul lui care răsuna ca un clopot, lent și limpede, și el nu venea de pe un aparat de înregistrare.

Îi vorbea ei, nu unui scenarist din Roma sau Los Angeles. Era chiar Rey în rolul său de fatalist plin de farmec, spunând povestea dependenței lui de nicotină, iar la un moment dat a auzit și propriul ei nume, pentru prima dată rostit de domnul Tuttle.

Nu era vreun soi de comunicare cu morții, ci Rey, viu, într-o conversație pe care o avusese cu ea în camera asta, la scurt timp după ce au venit aici. Era sigură, își amintea cum au urcat la etaj, prăbușindu-se într-o noapte de zvârcoliri și senzații, clipe de sex, mărturisiri și ațipiri, și mărturisirile însemnau încredere unul în altul, nu dezvăluirea unei vini, ci profesiuni de credință, mai ales ale lui, izvorând dintr-o nevoie imperioasă, și apoi sex somnoros din nou, doi oameni trecând

unul prin altul, simplu și diafan ca briza umedă a mării, și cum el îi spusese că ea îl ajută să-și regăsească sufletul.

Toate astea, o strălucire albă undeva, o clipire de gheață a memoriei, și apoi cuvintele însele, cuvintele lui Rey, rostite de omul din scaunul de alături.

— Cu ajutorul tău îmi recapăt propria ființă. Gândesc ca mine însumi acum, nu ca acela în care mă transformasem. Mănânc și dorm ca mine însumi, prost, și asta nu e bine, dar ca mine însumi, așa cum eram cândva, și nu ca altul.

Ea l-a privit, un cap și un trup din desene animate, fără bărbie, subțire ca un băț, dar el putea să-l facă pe bărbatul ei să trăiască în aerul care îi ieșea din plămâni către pliurile vocale – aer devenit sunete, sunete devenite cuvinte, cuvintele devenite o ființă umană, modelată cu exactitate de limba și buzele lui.

L-a întrebat, în șoaptă:

— Ce faci acum?

— Fac. Aceasta da aceea. Spune niște cuvinte.

— Ai, vreodată? Uită-te la mine. Ai vorbit vreodată cu Rey? Așa cum vorbim noi acum.

— Vorbim acum.

— Da. Vrei să spui da? Spune da. Când l-ai cunoscut?

— Îl cunosc unde a fost.

— Atunci și acum. Asta vrei să spui? Ai stat afară pe hol și ne-ai auzit vorbind? Când zic Rey, știi cine e el? Vorbind într-o cameră. El și cu mine.

Corpul lui s-a mișcat deodată, scurt, dintr-o parte în alta, o tresărire mecanică, tic-tac, ca a primei jucării construite vreodată din părți mobile.

Văzându-l, ea n-a știut ce să creadă. Momentul avea în el ceva crud, ca o rană deschisă. O lăsa expusă unor lucruri dincolo de experiența ei, dar care erau totodată și înfiorător de importante, cumva.

Cumva. Ce înseamnă cumva?

I-a pus întrebări și el a vorbit cu propria sa voce, pițigăiată și pierdută în timpuri și inflexiuni, în conjugări cântate. Și-a dat atunci seama că ea descria vorbirea lui unei persoane a treia din mintea ei, poate Mariellei, prietena sa, obiectivă, demnă de

încredere, sfătuitoare de bine, sinceră întotdeauna, chiar în timp ce asculta cu lăcomie fiecare cuvânt rostit de el.

A început să care reportofonul peste tot unde mergea. Era mic și ușor și îi încăpea în buzunarul de la piept. Purta cămăși de lână cu buzunare exterioare. Își punea cizmele impermeabile și se plimba ore întregi pe marginea mlaștinilor cu iarbă sărată, pe mijlocul drumurilor pustii și îl asculta pe domnul Tuttle.

Își privea fața în oglinda de la baie și încerca să înțeleagă de ce arăta altfel decât aceeași figură în oglinda mare de jos, din holul central, cu toate că n-ar fi deloc greu de înțeles, și-a zis ea, căci chipurile arată diferit tot timpul și pretutindeni, din cauza sutelor de variabile zilnice, totuși, și-a zis, de ce arăt altfel?

* * *

Nu îl lua cu ea în oraș pentru că l-ar fi putut recunoaște cineva pe-acolo și fiindcă el nu pleca niciodată de acasă după voia lui, din câte știa ea, și nu voia să-l oblige să facă un lucru care putea să-l sperie, dar în special dorea să evite să fie recunoscut.

Într-o zi însă l-a luat până la mallurile întinse, departe de ocean, pe drumul înțesat de mașini și înecat în gaze de eșapament, și a făcut-o în felul în care faci ceva chiar mai straniu decât toate lucrurile stranii pe care ai putea să le faci, dintr-un impuls, pentru a-și satisface nevoia de gesturi pripite și, vag și inutil poate, pentru a vedea totul prin ochii lui, lumea într-o formă geometrică, clasificată și rânduită pe rafturi, și lungile alei cu diverse produse și cumpărătorii hipnotizați în pantofii lor moi, și orice altceva ar fi putut să-i demonstreze că tu ai uitat cum trebuie să privești.

Dar când au ajuns acolo l-a lăsat pe bancheta lui, cu centura pusă, încuiat în mașină, cât timp ea a stat la magazinul de electronice și la cel de pantofi și la supermarket. I-a cumpărat o pereche de pantofi și niște șosete. A mai luat câteva benzi pentru reportofon care nu se găseau în oraș și s-a întors la

mașină cu pungile de alimente într-un cărucior strălucitor și l-a găsit pe banchetă, plin de excremente și urină.

Poate că individul ăsta trăiește într-un alt fel de realitate, unde este aici și acolo, înainte și după, și se mișcă de la una la alta ruinându-se, prăbușindu-se, lipsit de identitate, de limbaj, de posibilitatea de a savura felia de pâine prăjită cu miere pe care ea îl vede mâncând-o.

S-a gândit că poate el trăiește într-un soi de timp ce nu are o valență narativă. Și mai ce? Stătea în biroul aproape gol de la al doilea etaj și nu știa la ce s-a mai gândit.

Vorbeau în fiecare dimineață stând la măsuța de sticlă de pe verandă și ea înregistra totul. Încăperea nu era încălzită, dar ei se simțeau confortabil în zilele acelea însorite, fiecare cu ceașca lui de ceai de mentă în față.

Ușor încovoiat, el vorbea către aparat, uneori foarte de aproape, cu aparatul însuși s-ar zice, doar el și reportofonul. Când se oprea brusc, între cuvinte, gura lui continua să vibreze ușor – o mișcare fină ce semăna cu tremurul unui bătrân, reflex sau datorat agitației.

— L-ai cunoscut pe Rey? Știi despre cine vorbesc când spun Rey?

— Nu e în stare.

— Încearcă să-mi răspunzi. Te rog. Vezi cât de important e pentru mine. Vorbește ca el. Spune câteva cuvinte.

În cea mai simplă conversație există un cod care le spune vorbitorilor ce se întâmplă dincolo de acustica propriu-zisă. Dar codul lipsea când vorbeau ei. Era o bătaie lipsă. Ei îi venea greu să găsească tempoul corect. Nu erau decât cuvinte nereglate în conversația lor. Pierdea legătura cu el, își pierdea și interesul uneori, nu putea să localizeze intervalele ritmice, nici sugestiile temporale, nici chiar murmurele și ezitările, pauzele audibile ce dau ritmul unei propoziții. Nu era nici un răspuns pe fața lui la ce spunea ea și asta o descuraja. Lipseau și accentele, lipsea și tonul plat. A început să înțeleagă că în dialogurile lor nu exista un sens al timpului și că toate implicațiile de la nivelul nonverbal, înțelesurile ce puteau fi comune pentru un vorbitor de neerlandeză și unul de chineză, erau pur și simplu absente.

— Apasă.

— Apasă butonul. Nu, nu-l apăsa. E butonul de stop. Ne-ai auzit în cameră? Pe el și pe mine. Vorbind.

A simțit nevoia să-l atingă. Nu-l atinsese niciodată, nu s-a gândit, ori i-a trecut prin gând doar o clipă, poate o dată, când îi lega centura în mașină, când el purta un pulover sau o jachetă.

— Îl știi, acolo unde-a fost. Îl știi dinainte. L-ai auzit vorbind cu mine. Noi te-am văzut? Ai stat ascuns undeva ca să nu te putem vedea? Înțelegi? Ascuns. Îi știi vocea. Fă-mă s-o mai aud.

Era conștientă, și-a spus că nu e o femeie ce și-a pierdut mințile și a întâlnit pe cineva care să reacționeze la niște forțe psihice și să o poată pune în legătură cu soțul decedat.

Aici era ceva cu totul diferit.

L-a privit. Astăzi părul lui avea culoarea cretei. Nici nu prea părea să fie acolo, la doar patru picioare de ea. Nu era în stare să se măsoare pe sine însuși în funcție de ceea ce noi numim Acum. Și ce înseamnă de fapt asta? E posibil să nu existe așa ceva pentru cei care nu cred în Acum. Poate că ar trebui să stea de vorbă cu un fizician, cu cineva, nu era sigură, care ar putea să-i precizeze parametrii. Nu-i plăcea deloc cuvântul ăsta. Îl folosea dar nu știa ce înseamnă și totuși îl folosea. Păsările înnebuniseră pe hrănitoarea lor.

A sunat-o pe Mariella și a intrat robotul. Vocea sintetică spunea *Vă / rugăm / lăsați / mesajul dumnea / voastră / după / semnalul / sonor*. Cuvintele nu erau rostite ci generate, fiind separate prin dimensiuni scurte dar profunde. A închis și a format din nou numărul, numai ca să audă iarăși vocea. Ce stranie discontinuitatea. Părea să fie un salt cuantic de la un cuvânt la altul. A închis și a format numărul din nou. O voce pentru fiecare cuvânt. Nouă voci diferite. Nu nouă voci diferite ci o voce masculină în nouă cicluri temporale. Totuși nu chiar masculină. Și nu cuvinte ci mai degrabă silabe, sau nici silabe. A închis și a format numărul din nou.

A mers pe holul cel lung și în sus pe scări la al treilea nivel, pe lângă camerele goale, până la baia de la capăt. Când a deschis ușa, el era în cadă. Nu și-a mișcat capul și n-a dat vreun semn că ar fi auzit-o. Ea a rămas pe loc privindu-l. Avea săpunul într-o mână și șervetul de baie în cealaltă. A rămas în aceeași poziție, cu mâinile în echilibru, iar ea îl privea. El nu s-a mișcat.

Nu și-a întors privirea, parcă n-ar fi auzit-o. Își ținea mâinile puțin deasupra apei, strângând bucățica de săpun și șervetul. Săpunul apare ca o așchie în această imagine.

Ea a șoptit:

— Uită-te la mine.

Când el și-a întors capul, fără sfială, ea s-a așezat în genunchi lângă cadă și i-a luat șervetul din mână. L-a șters dintr-o parte în alta pe umeri și în jos pe spate. L-a spălat în adâncitura de sub braț. Ăsta e subrațul, primul și al doilea. A luat săpunul din cealaltă mână a lui și l-a frecat pe șervet; apoi l-a spălat pe piept și pe brațe, numindu-le pe fiecare pentru el, fără cuvinte. A pus încetișor pe apă șervetul, care s-a îndoit spre interior și s-a dus la fund; apoi l-a frecat cu săpunul pe burtă, sub apă, cu o mișcare lenevă, făcând cercuri în jurul buricului. S-a aplecat peste el ca să pună săpunul în suportul său, bucățica de săpun, privindu-l încontinuu, și-a băgat mâna în apă și a înaintat ușor de-a lungul penisului, iată-l, a luat în mână testiculele și le-a frecat, numindu-le pe rând, primul și al doilea, și deasupra buzelor lui a apărut o mică umbră jilavă, lucioasă.

Mâna lui a ieșit din apă ținând șervetul. Ea i l-a luat, apoi și l-a întins pe față, apăsându-l în porii pielii și frecându-l pe gură; pe urmă i l-a dat înapoi. I-a atins puful de pe obraji, se bărbierește oare, cine l-a învățat, i-a pus ușor degetul pe gură, trasând conturul buzelor. La fel pe nas, pe sprâncene și pe marginea urechii și pe volutele dinăuntrul ei. Asta urmată de cealaltă. Asta ducând la cealaltă. Nu se ferea de atingerile ei, poate doar atât cât era normal, iar ea și-a spus că lui nimic nu i-ar putea părea neobișnuit, sau zguduitor, sau aţâţător, în comparație cu faptul, cu taina, sau cum i-o fi zicând – cu șocul uriaș că el era aici.

A simțit un firicel subțire în colțul gurii, jumătate înăuntru, jumătate afară, și nu putea să fie decât un fir de păr. L-a tras din gură și l-a frecat cu degetul mare, un fir din șervetul de baie, și nu-l mai simțea pe față; l-a privit pe domnul Tuttle și s-a uitat la mâna ei și poate că a fost doar o senzație de mâncărime.

A plecat după aceea înapoi pe hol și bineînțeles nu i se părea că a spălat un copil dar de fapt nu era nici un bărbat adevărat; din nou, așa era el, dincolo de facila alternativă ori/ori, și a mai

găsit încă și alte lucruri pe care să le analizeze, se mira cu voce tare de faptul că el folosea un șervet de spălat, ceea ce părea o dovadă de mare rafinament, și se apăra pe ea însăși pentru acțiunile ei, analiza reacția mâinii sale de a se plimba pe corpul lui, în timp ce hoinărea mile întregi pe pârloagele pline de coacăzi, pe o vreme cu vânt și ceață, având jacheta bine încheiată și ascultând banda din reportofon.

— Cum de ai putut sta aici fără ca eu să știu?

— Dar tu știi. Eu stau.

S-a lovit ușor pe obraz, probabil o mică glumă.

— Dar înainte. Aud un zgomot și tu ești într-o cameră de la etaj. De cât timp erai aici? Vorbește în chestia aia.

— Vorbește în chestia aia, a spus el cu o voce care putea să fie o imitare neintenționată a glasului ei.

Era în oraș, conducând la vale pe o stradă în pantă, plină cu case cu acoperiș țuguiat, și a văzut un om stând tolănit pe terasă, în fața ei, printre copaci și tufe, cu brațele întinse, un tip blonziu și cu fața lătăreață. În acel punct al timpului, o câtime de secundă, a avut senzația că l-a văzut în întregimea lui. Toată viața acelui om s-a deschis în fața privirii ei trecătoare. Un ins leneș și manipulator, agent imobiliar al unor complexe de vile cu vedere către lacuri pline de țânțari. Îl cunoștea. Îl citea pe de-a-ntregul. Într-o clipită. Stătea acolo, divorțat și trăsnind a băutură, nelegat afectiv de copii, de fiii săi, doi băieți, îmbrăcați în blazere școlare.

La radio se auzea o voce relatând știrile.

Când mașina a trecut prin fața casei, timp de o secundă întreagă, ea a înțeles că nu văzuse un om care stătea pe ceva, ci o cutie de vopsea pusă pe o scândură așezată între două scaune. Cutia alb cu galben era fața lui, scândura – brațele, iar mintea și inima bărbatului erau undeva în aer, risipite deja în vocea spicherului de la radio.

A format numărul Mariellei și a intrat robotul. A ascultat înregistrarea și a închis și apoi a sunat din nou și iar a închis. A sunat de mai multe ori în următoarea zi și jumătate, a ascultat vocea sintetică și n-a lăsat nici un mesaj. Când a sunat din nou și Mariella a răspuns, a pus jos receptorul, încet, și a rămas nemișcată.

I-a spus:

— Vorbește ca el. Te rog să faci asta pentru mine. Știu că poți s-o faci. Fă-o pentru mine. Vorbește ca el. Spune ceva ce a spus el și tu îți amintești. Sau spune orice-ți trece prin cap. E mai bine așa. Spune orice-ți trece prin cap, doar să sune ca spus de el. N-o să te-ntreb cum poți să faci asta. Vreau doar să ascult. Vorbește ca el. Fă gesturile lui. Vorbește cu vocea lui. Joacă-l pe Rey. Fă-mă să-l aud. Te rog frumos. Fii prietenul meu. Un om în care ai încredere e un prieten. Fă asta pentru mine.

Au venit în zbor direct către stinghii, zbătându-se să-și facă loc la gurile hrănitoarei, unele ciugulind pe alături, cu aripile fâlfâind și piepturile albite de arșița soarelui, în timp ce boabele se împrăștiau peste tot. Plecau și se întorceau, în zbor semi-planat, nouă, zece, unsprezece păsări, altele erau fixate în ecranul ferestrei, altele în copacii din jur, nu chiar cântând, ci, care-i cuvântul potrivit, piuind sau ciripind, și se atacau una pe alta pe stinghii ori se încăierau în aer, păsări în culori schimbătoare, păsări ce se strigă pe nume, păsări ce se hrănesc stând cu capul în jos.

Noaptea l-a privit cum doarme, din afara camerei lui. A rămas acolo o oră și apoi s-a dus la calculator să vadă mașinile care apăreau pe șoseaua cu două benzi, intrând în orașul finlandez Kotka sau ieșind, până când într-un târziu, odată cu apariția luminii nordice a reușit să adoarmă.

Capitolul 5

Era din nou o dimineață lenește, cețoasă, liniștită, și telefonul suna. Stătea goală în camera de fitness, aplecată spre stânga, cu ochii închiși, verificând ora pe încheietura mâinii.

Sau stătea jos, cu picioarele încrucișate, respirând galopant. Sufla aerul afară pe nări și sunetele răsunau în gât; avea imaginea corpului ei ridicându-se și rotindu-se, o întoarcere la fiecare respirație.

Sau mergea în patru labe, cu genunchii depărtați la lățimea șoldurilor, cu fundul sus, apoi luând o poză de felină întinsă ori rostogolindu-se pe umeri.

Stătea în picioare și se balansa încet, verificând mereu ora, jumătate din corp răsucindu-se în sensul arcului descris de brațul stâng, cel cu ceasul, sau cu corpul sprijinindu-se pe braț și capul întorcându-se puțin câte puțin, ca secundarul de la ceasul ce lipsea, cu gura deschisă și ochii tot timpul strânși.

A auzit un avion străbătând cerul, a văzut semnalul său luminos intermitent, apoi razele soarelui, pe care le-a ghicit prin pleoapele închise, și a știut că în cele din urmă ceața s-a ridicat.

Când se făcea prea rece și umed pe verandă, stăteau de vorbă în camera lambrisată, iar ea înregistra și-și lua notițe. În unele dimineți el n-avea chef, dar în altele accepta să vorbească; stăteau lângă focul pe care-l aprindea ea și casa era pustie în jur.

— Statul aici a venit la mine. Sunt cu clipa. O să plec cu clipa. Scaunul, masa, peretele, holul, toate pentru o clipă, în clipă. A venit la mine. Aici și aproape. Din clipă sunt plecat, sunt dus, mă duc. O să plec în clipa din clipa.

Nu știa cum să numească aceste vorbe. Le-a numit cântări. El a continuat o vreme, plecând, venind, și totul era o cântare, un psalm. S-a aplecat spre el. Nivelul la care se afla domnul Tuttle arăta că inspirația nu-i era străină. Ea a simțit în corp o relaxare, care i-a alungat încordarea din minte și a împins-o către o stare incontrolabilă. S-a agățat de vocea lui și a început să râdă. Voia să cânte cu el împreună, să cadă în și în afară de timp, cuvinte, lucruri, de ce se întâmpla cu el, dar n-a făcut decât să râdă.

— Venind și plecând mă duc. Voi pleca și veni. Plecarea a venit la mine. Noi toți vom fi, trebuie să fim plecați. Fiindcă sunt aici și unde. Și voi pleca sau nu sau niciodată. Și am văzut ce voi vedea. Dacă sunt unde voi fi. Fiindcă nimic nu va veni între mine.

Ea râdea, dar el nu. Cuvintele lui izvorau neîntrerupt, și nu erau ale unui schizofrenic sau țipetele unor trupuri cutremurate de vederea Domnului. Arăta palid și liniștit. Ea îl privea intens. Era doar o cântare, transparentă, sau chiar îi spunea ceva? Simțea că jubilează, că-i e greu să-l mai asculte atent. Îi spunea oare ce înseamnă să fii ca el, să trăiești în trupul și-n mintea lui? Încerca să audă asemenea lucruri, dar nu a reușit. Cuvintele curgeau încontinuu, senzuale și goale, și voia ca el să râdă împreună cu ea, voia ca el s-o urmeze în afara ei înseși. Asta-i esențial, da, emoția adevăratei uluiri. Și, la limită, o spaimă, sau teama de a crede, o dislocare a eului, dar asta-i esențial, intrarea în extaz, vechiul, adâncul sens al cuvintelor, care te face să-ți dai ochii peste cap.

— Ce e clipa? Ai spus clipa. Spune-mi ce înseamnă asta pentru tine. Arată-mi clipa.

— Vorbește în chestia asta, a răspuns el.

— Ce știi tu? Cine e Rey? Vorbești cu el? Ai vorbit vreodată cu el? Știi la cine mă gândesc când spun Rey? Eu sunt Lauren. Cine e Rey? Un bărbat. Așa de înalt. Uită-te. Așa de înalt. Atât de înalt. Cu mustață. Un bărbat cu păr deasupra buzei de sus. Uită-te la mine, măi ciudatule. Cât de înalt? Atât. Un bărbat cu păr stufos deasupra buzei de sus. Dar apoi și-a ras mustața.

Și-a ras-o. Uitase acest amănunt.

* * *

A văzut ceva cu coada ochiului. A întors capul și nu era nimic acolo. Telefonul a început să sune. S-a gândit să meargă la un oculist fiindcă i se mai întâmplase asta de câteva ori, sau o dată, sau de două ori, cu coada ochiului drept; sau un oftalmolog, dar știa că n-o să o facă. Suna telefonul. L-a ridicat și a așteptat ca mai întâi să vorbească celălalt.

Era momentul să-și exfolieze pielea. A început desenând cercuri mari pe tălpi, pe călcâie și pernițele de sub degete, pe urmă a dat din nou cu săpun pe laba piciorului și a ținut-o răsucită în mână. Îi plăcea să-și țină piciorul în mână. Apoi, răbdătoare, a ras cu lama o bătătură și avea să facă asta și în zilele următoare, cu corpul supus acestei intenții depline, un gen de absorbire solemnă care marchează ieșirea definitivă din copilărie.

Avea pile și perii abrazive, multe feluri de foarfeci, clești și creme care activau verbele scurtării și exciziei. Și-a studiat degetele de la mâini și de la picioare. Avea un mod anume de a izola degetul pentru a-l observa bine, cu ajutorul unei lupe și al unei bucăți pătrate de carton închis la culoare; bucățele de unghii și ojă, fragmente și rămășițe de piele moartă săreau în jur.

Se simțea bine făcând din nou toate lucrurile astea.

* * *

Poate că omul din casă e lipsit de apărare în fața adevărurilor vieții.

Ce adevăruri? s-a întrebat. Ce adevăruri?

Se presupune că timpul trece, și-a zis. Dar poate că domnul Tuttle viețuiește în altă lume. Într-un gen de timp care este acolo, simplu și copleșitor, așternut dinainte, care nu se petrece, iar lui îi lipsește capacitatea înnăscută de a-și concepe din nou condiția.

Ce capacitate?

El nu poate face nimic ca să-și imagineze timpul apărând în secvențe dătătoare de siguranță, trecând, curgând, întâmplându-se – lumea se-ntâmplă, e obligatoriu, o simțim – cu nume și date și diferențe.

Viitorul lui n-are nume. E simultan, cumva, cu prezentul. Nici unul dintre ele nu se întâmplă după sau înainte de celălalt; sunt la fel de accesibile, poate, chiar dacă numai în mintea lui.

Legile naturii permit lucruri care de fapt, în practică, nu se petrec niciodată, și-a spus ea.

Dar ar putea să se petreacă.

Dar ar putea și să nu.

Dar ar putea să se petreacă. Chiar dacă numai în mintea lui.

Seara mânca ușor, în grabă, ca să scape mai repede. Uneori el nu apărea, altădată venea dar nu mânca nimic iar odată a dispărut timp de vreo șase-șapte ore și ea l-a căutat prin casă și apoi pe alee în întuneric, semnalizând cu lanterna către copaci și întrebând cu voce calmă „Unde ești?“.

L-a așteptat înăuntru cu o carte în mână, un obiect de recuzită, stând și gândindu-se, sau fără să se gândească, ca orice femeie care cunoaște ce poate fi mai rău.

El a intrat în cameră apoi, în stilul lui răsucit, într-o parte, ca și când, ca și când. S-a uitat la el cum încerca să-și adapteze corpul la forma fotoliului; și-a permis chiar un sentiment de ușurare, o plutire a trupului care o îndepărta ca prin vis de imaginea femeii indiferente citind o carte.

Și-a imaginat un bărbat care a apărut pe neașteptate. Nu cel care era aici deja. Un altul. N-a fost ceva important, ci doar un lucru care i-a venit în minte pe când își lua masa de dimineață, un bărbat apărând deodată, ca într-un film, și e prins de jos. Nu prins în plasă, ci în poză, într-o peliculă, de jos în sus, ca să apară amenințător. E o scenă șocantă, așa cum a fost trasă, un bărbat în pragul ușii, cu luminile căzând pe el într-un anume fel, sinistru ca efect, sau peste care a dat pe alee când a ieșit din mașină, un bărbat foarte solid, apărând deodată în fața ei. Șocul vine din lumea de afară, lovitura, violența intrării neașteptate, iar momentul este creat într-un mod cutremurător pentru două persoane care au trăit izolate, închise în ele. La urmă se

dovedește că bărbatul e proprietarul casei, un om foarte solid, da, ca efect, în vârstă dar viguros, sau nu așa de în vârstă, și se mai dovedește că se află aici ca să vorbească despre domnul Tuttle.

S-a văzut pe sine însăși în scena de pe alee, ascultându-l pe vizitator. Era doar o imagine efemeră, o poveste pe care și-a spus-o sieși sau a văzut-o filmată, ca s-o piardă apoi. Bărbatul îi explică faptul că domnul Tuttle, cu ce nume o avea el, e un membru al familiei, un fel de văr de-al doilea, sau e fiul, mai bine așa, unei surori mult iubite, că și-a petrecut mare parte din viață în casa asta, având o afecțiune nediagnosticată sau o suferință a creierului, mai bine, și fiind îngrijit o parte din zi de o infirmieră angajată de el, de proprietar, care e îmbrăcat în haine de tweed, un pic ponosite, și pare destul de trist, o tristețe specifică familiei; când proprietarul și nevasta lui, Alma, s-au hotărât să se mute în altă parte, cu copiii mari, care aveau de-acum propriile lor familii, ei au dat cu chirie căsoiul ăsta vechi, ușor aplecat într-o parte, vatra și căminul lor plin de amintiri, cu gândul să-l vândă probabil în cele din urmă, și l-au internat pe domnul Tuttle, al cărui nume real nu se lasă folosit, într-un azil pentru oameni care suferă de o boală sau alta, la aproape o sută de mile de aici, stări de fapt care sunt dincolo de orice îndoială imaginabilă, și niciodată până azi nu le-a trecut prin cap celor din familie, când au auzit că a dispărut din azil, că el ar fi în stare să dibuiască drumul înapoi până acasă. Iată că acum s-au gândit la asta și tocmai de aceea a venit aici, el, proprietarul, ca să întrebe.

În imaginația ei, se abține, ca și vizitatorul, să amintească analogia cu câinele pierdut, referitoare la domnul Tuttle – dintr-un scrupul sau așa ceva – și astfel s-a terminat scena, mai mult sau mai puțin, în timpul mesei de dimineață, cu proprietarul și chiriașa aflați pe alee, uitându-se în direcția casei.

Numele Alma a răsărit de nicăieri. Părea absolut credibil. Totul părea credibil, chiar și întoarcerea câinelui pierdut, și interesant e că povestea nu a ajuns deloc la punctul în care ea îl invită pe bărbat înăuntru sau în care îl expediază, ci scena doar s-a încheiat, așa, abrupt.

Mergea pe câmp, cu simțurile ascuțite față de tot ce era în jur, cer și lumină, ciocănitul care venea de undeva dinspre barăcile aflate la o jumătate de milă de drumul noroios, ușurel în bătaia vântului; sau față de limpezimea peisajului, care poate să-ți adâncească pașii, să-ți dea ceva de care să te agăți cu putere. Apoi ciocănitul a încetat. Mergea, năpădită de gânduri. Era una din diminețile fără păsări. Pe hrănitoare nu se auzea nici un zgomot, totul era pustiu în jur, captivant în profunzimea sa.

În casă primul lucru pe care l-a observat a fost că el purta pantofii cumpărați de ea, confortabili, cu șireturi și tălpi moi, și asta a bucurat-o.

Apoi au stat în camera lambrisată, cu reportofonul lângă ei pe o măsuță.

Cine l-a învățat să-și încheie șireturile?

El o privea atent. Părea că o privește, dar în realitate n-o vedea. Ea nu credea că ochiul lui ar fi fost în stare să cerceteze lucrurile din jur și să le dea formă. Oricum nu în mod normal. Se presupune că ochiul dă formă, procesează și desenează. Spune o poveste căreia vrem să-i dăm crezare.

— Atunci când îmi vine.

— Cum?

— Ceva din cele multe. Zile da ani.

— Tu știi ce-nseamnă asta? O zi. Un an. Sau m-ai auzit pe mine rostind asemenea cuvinte?

— Spune niște cuvinte.

— Spune niște cuvinte.

— Înăuntru când vine.

— Înăuntru când vine. Ce? a întrebat ea.

— Pleacă în plecare.

— Cine pleacă?

— Asta e când tu, da, ai spus.

— Ce-am spus?

S-a gândit că nu i-a zis niciodată pe nume. Îi rostea numele doar când era singură, vorbind în reportofon. Pentru că, desigur, recunoaște – numele e simpatic și condescendent.

— Nu-l atinge, a spus el, cu o voce care nu era chiar a lui. O să-l curăț eu mai târziu.

A căzut în tăcere apoi. Exact așa, a căzut. Având o privire abătută, o cădere a moralului, dacă ea-l înțelegea cum trebuie. I-a spus niște rime pentru copii în franceză. A încercat să-l facă să repete un vers și el s-a căznit, sărmanul, fără succes, iar ea s-a trezit că povestește mental scena cuiva care era poate Mariella, sau nu, ca și când el ar fi fost o piesă de artă, regăsită, și ele trebuiau să rezolve problema utilității lui.

După-amiezele, mereu atât de iute, ultimele raze de lumină se scurgeau pe dealurile de dincolo de golf, pe tot ce se afla în jurul ei, arbori și pământ și frunzele strivite sub pași, ocru-ruginii și aurii; odată un stol de gâște a trecut liniștit peste umărul ei, zburând prin lumea largă către noaptea lor tainică.

A început să înțeleagă că nu putea să-i fie dor de Rey, nu se putea gândi la absența lui, la pierderea lui, fără să-și aducă aminte, fugitiv, și de domnul Tuttle.

Când suna telefonul și ridica receptorul, aștepta ca omul de la capătul firului să vorbească primul și simțea o mică, crudă satisfacție în lenea moleculelor buimăcite.

Într-o noapte cu cer senin l-a scos afară pe domnul Tuttle și i-a arătat cu degetul o constelație. Trecuse mult timp de când nu mai privise cerul pe întuneric și din gurile lor ieșeau aburi în aerul rece. L-a tras cu fața spre ea, i-a pus mâinile în buzunarele de la jacheta ei și i-a strigat cuvinte pe care l-a forțat să le repete.

— Cuvintele pentru lumina lunii sunt lumina lunii, a repetat domnul Tuttle.

S-a simțit fericită. Era un argument logic complex, o mișcare ciudată, circulară și frumoasă, adevărată – sau poate nu atât de circulară ci cât se poate de directă.

Trebuia să-i găsească un nume pe care să-l folosească atunci când i se adresa.

I se părea interesant să-și spună că el trăiește în realități care se suprapun.

Multe lucruri sunt interesante, deșteapto, dar nici pe departe adevărate.

Și-a adus aminte că-i trebuiau baterii pentru reportofon.

Îi plăcea să se lase în voia gândurilor. La ce să se gândească? Era o zi lipsită de inspirație și a simțit nevoia să dea vina pe

ceață.

Poate că el o să cadă, o să alunece, dacă ăsta e un cuvânt folositor, din felul cum trăiește lumea obiectivă, descrierea cea mai profundă a spațiu-timpului, în care nu sesizează înțelesul unei direcții pentru viitor – o să alunece în trăirile *ei*, ale tuturor, în cronologia standard, binecuvântată de soare, a evenimentelor.

Să fiu eu prima ființă umană care răpește un extraterestru?

Ceața era sumbră, de culoarea bronzului și se rostogolea înspre coastă, dar apoi și-a pierdut forma căzând pe pământ și luând totul cu ea într-o obscuritate de amibă.

Dacă nu există o ordine a secvențelor, cu excepția celei pe care noi o creăm ca să trăim în siguranță pe lume, atunci ar fi posibil să ce, să trecem dintr-o stare nenumită în alta, doar că în mod clar nu se-ntâmplă așa.

Și-a adus ei înseși aminte că avea nevoie de baterii. Nu uita, și-a zis.

Era genul de zi în care uiți cuvintele și scapi lucrurile din mână și te-ntrebi ce-ai venit să iei din camera asta, fiindcă nu stai aici fără motiv, și trebuie să-ți spui că e doar o chestiune de mai repede sau mai târziu până o să-ți aduci aminte fiindcă întotdeauna îți aduci aminte după ce ai venit aici.

Ți se comunică într-un fel sau altul.

Și-a epilat cu ceară părul de pe picioare și de la subraț. Firele se smulgeau pe porțiuni și senzația era aceea a unui fâșâit rece. Avea o cremă acidă exfoliantă, foarte puternică, luată cu rețetă, și după epilare își dădea cu ea ca să îndepărteze pielea moartă care se transforma în coji, fâșii și mici bobițe alunecoase pe care îi plăcea să le țină între degete, văzând în ele, fără vreun sentiment morbid, moartea celulelor vreunui organ din corp.

Se freca pe coate și pe genunchi cu o perie aspră, din păr. Îi plăcea să o doară.

Nu trebuia să se ducă la Tanger ca să cumpere burete lufa și bețișoare pentru cuticule. Se găseau în malluri, pe rafturile de sus, la fel ca și pensulele de machiaj, aparatele de ras și fulgii de ovăz pentru măști. Ăsta era scopul, să facă să dispară vechiul ei look, vechea ținută, să devină o ființă fără expresie, o tăbliță corporală de pe care s-a șters orice asemănare cu trecutul.

Avea și o cremă pentru decolorare pe care și-o aplica aproape peste tot, ca să se depigmenteze. Și-a tăiat o parte, apoi încă mai mult din părul de pe cap. A fost o treabă nemiloasă, care a devenit aproape brutală când și-a oxigenat părul. Voia să vadă în oglindă tipul clasic de persoană care nu e observată, prin care ești obișnuit să treci cu privirea, golită de sânge, de orice sens, o nălucă în noaptea electrică din fiecare toaletă publică.

Folosea astringenți ca să îndepărteze resturile de săpun, grăsimile și petele ascunse de murdărie. Ori benzi de plastic pe care le lipea și le smulgea apoi, curățând toate impuritățile din foliculi și pori.

Constituiau un sistem tainic, fascinant, aceste secreții grase, evenimente glandulare ale cosmosului corporal, minuscule supurații și erupții, uleiuri, grăsimi, săruri și bobițe de transpirație bine fixate; și cât de mare, aproape științifică, era plăcerea de a le extrage.

A găsit loțiunea pentru mușchi pe care o cumpărase pentru Rey înainte ca el să plece și a folosit-o așa, doar ca să o folosească.

Stătea și se uita la el, două trupuri într-o cameră. Părea să se dea înapoi sub privirile ei, să se retragă în sine, nu din stânjeneală, și-a zis ea, ci spontan, automat, ghidat de vreo regulă stabilită de propriul lui corp. Și-a pus mâinile pe umerii lui și l-a privit în ochi. Când au început oamenii să se uite unii în ochii altora? s-a întrebat. Asta a făcut, cu o privire cercetătoare, în bucătărie, cu domnul Tuttle.

Nu-l atinge. O să-l curăț eu mai târziu.

Avea ochi cenușii, dar ce conta. Erau aproape cenușii, blajini și liniștiți și netemători. L-a privit în continuare. Îl privea mereu. Nu se putea sătura. Ochii lui de culoare cenușie deveniseră pământii în lumina puternică, ușor gălbui, și nu trădau vreun fior de spaimă.

I-a încadrat fața cu mâinile, privindu-l de aproape. Cum a fost oare când pentru prima dată o ființă gânditoare a privit adânc în ochii alteia? S-a întâmplat asta târziu, după o sută de mii de ani sau a fost primul lucru pe care l-au făcut oamenii, depășind limitele, și astfel au evoluat, au devenit moderni –

privirea care demonstrează că suntem singuri în sufletele noastre?

— De ce crezi că stau mai aproape de tine decât tu de mine? l-a întrebat ea.

Nu voia să pară ciudată. Era adevărat – un paradox de natură spectrală. Apoi a încercat să-l amuze, cu cuvinte dulci și nume de alint, dar imediat s-a simțit caraghioasă și s-a oprit.

Domnul Tuttle a mâncat ceva la masa de dimineață, sau n-a mâncat, lăsând aproape totul în farfurie. Apoi a rămas în ușa dintre bucătărie și holul lung care ducea în vestibul. Ea stătea la masă, așteptând.

A privit-o pe-alături sau a privit prin ea, iar ea aproape a ghicit ce avea să urmeze.

— Dar unde te duci? a întrebat el.

— Doar puțin până-n oraș, a zis el.

— Dar n-avem nevoie de nimic. Și-o să cumpăr eu dacă o s-avem nevoie. Știu ce să cumpăr. Ne trebuie niște – cum îi zice. Praf de curățat, a zis el.

— Ce? a zis el.

A știut aproape dintr-odată, chiar înainte ca domnul Tuttle să vorbească. Nu în amănunt, dar a simțit, a intuit schimbarea petrecută în el. Ceaiul scotea aburi în cană. Stătea la masă și-l urmărea și atunci a înțeles totul în primele schimburi electrice fiindcă vocea, vocile nu erau ale lui.

— Dar nu ne trebuie acum, în clipa asta. O să-l cumpăr eu când mă duc acolo. Ajax. Așa se numește. N-am nimic de curățat chiar acum.

Îl asculta și era ea însăși. Cine naibii altcineva. Exact așa spusese.

— Ajax, fiul lui Telamon, cred, dacă îmi aduc bine aminte de Războiul Troian, și poate că ne-ar trebui un ziar fiindcă ăsta e deja depășit și un războinic vestit, arunca sulița la distanțe uriașe și în plus un detergent pentru vasul de toaletă.

Recunoști ce-ai spus acum câteva săptămâni, da, dacă îți este recitat, da, dacă e ultimul lucru pe care l-ai spus, printre ultimele, către bărbatul pe care-l iubeai și pe care n-aveai să-l mai vezi niciodată. Astea sunt lucrurile pe care i le-a spus

înainte ca el să se urce în mașină și să meargă – o, dacă ar fi bănuit – tocmai până la New York.

— Doar o plimbare. Asta-i tot. O să merg cu Toyota, a spus el, a spus, dacă găsesc blestematele de chei.

Domnul Tuttle vorbea din ușă, părând mai slab și mai mic, copleșit parcă. Nu părea să fie o reconstituire din memorie. Era chiar vocea lui Rey, sufletul și tonul soțului ei, nu, nu era o simplă reamintire. Se întâmplă acum. Așa i-a venit să creadă. L-a privit cum încerca din greu să rostească vorbele; și-a spus că se întâmplă, cumva, acum, în interiorul lui, în timpul lui spart, și el doar raportează, neajutorat, ce spun ei.

— Fă o plimbare pe jos, n-ar fi mai bine? E o zi splendidă. Lasă mașina, lasă cheile, a spus el.

— Sunt în mașină, bineînțeles. Cheile. Unde să fie? E clar. Cum să-ți spun? Totdeauna se întâmplă așa, a spus el.

El stătea în ușă, clipind. Rey e viu acum, în mintea acestui om, în gura lui, în corpul și în mădularul lui. Pielea ei devenise electrică. S-a văzut, se vede târându-se către el. Imaginea e acolo în fața ei. Se târăște pe podea – e aproape real. Simte că ceva s-a desprins, s-a mișcat, și ea încearcă să-l tragă jos pe podea, lângă ea, pe domnul Tuttle, să-l oprească, să-l țină aici, ori se târăște deasupra lui și în el, dizolvându-se, ori doar stă întinsă cu fața-n jos și plânge cu suspine fără a se putea opri, fiind privită de ea însăși de deasupra.

Putea să-i simtă aroma pe corpul ei, loțiunea lui pentru mușchi, și atunci el a încetat să mai vorbească.

Capitolul 6

Stai la masă, frunzărești niște hârtii și scapi ceva pe jos. Dar nu-ți dai seama. Durează una sau două secunde până să-ți dai seama, ba chiar și atunci totul e pentru tine numai o distorsiune amorfă a spațiului întesat din jurul tău. Dar odată ce-ți dai seama că ți-a căzut un lucru, auzi cu întârziere zgomotul pe care l-a făcut când a lovit podeaua. Sunetul ajunge la tine printr-o uriașă rețea de distanțe. Auzi obiectul căzând și știi ce e în același moment, mai mult sau mai puțin: o agrafă de birou. Știi asta după sunetul pe care-l face când ajunge pe podea și din memoria recuperată a căderii, căci agrafa ți-a căzut din mână sau a alunecat de pe marginea foii unde fusese prinsă. A alunecat de pe marginea foii. Acum că știi ce s-a întâmplat, îți amintești cum anume, sau îți amintești pe jumătate, sau revezi momentul poate, sau orice altceva. Agrafa ajunge pe podea cu un ricoșeu pe toată lungimea, cu un sunet slab și imaterial, pentru care nu există nici un cuvânt cu care să-l asemuiești, sunetul unei agrafe căzând pe podea, dar când te apleci să o ridici, ea nu este acolo.

Noaptea a stat lângă camera lui și l-a auzit cum scâncește. Era o înlănțuire de țipete slabe, jumătăți de țipete, monotone și uniforme, având parcă un ecou șters, un feedback, pline de o jale care alunga orice cuvânt al ei sau al altcuiva.

Nu știa ce însemnau ele. Ba da, știa. Lui îi lipsea o suprafață de protecție. Era singur și incapabil să improvizeze, să-și găsească o formă. S-a dus la patul lui și s-a așezat acolo, mângâindu-l și alintându-l, ca să-l liniștească.

Era înspăimântat. Cât de adevărat și de simplu. Îl veghea, încercând să-i alunge teama. El se afla acolo, în țipătul de

durere al lumii. Așa arăta fața goală, deznădăjduită, nu ca-și-când, a lumii.

Dar cum putea ea să știe asta? N-avea cum.

Poate că era doar un om țicnit, o nebunie de o formă în afara rutinei. Nu că ar fi vorba de vreo rutină în această privință. Un bolnav mintal care încearcă să trăiască prin vocea altora.

Stătea întins în pat, sub o cuvertură subțire. Ea a dat-o la o parte și s-a așezat peste el. Trebuie să-i aduc alinare. L-a sărutat pe față și pe gât și l-a frecat să-l încălzească. I-a pus mâna în chiloți și a început să respire cu el, dirijându-i ușurel gemetele. Asta trebuie să faci când sunt speriați.

* * *

I s-a părut că vede o pasăre. Cu coada ochiului a zărit un obiect mișcându-se în sus aproape de fereastră, straniu, semănând cu o pasăre, dar poate că nu era așa ceva. S-a uitat mai de-aproape și era într-adevăr o pasăre, zburând pe o direcție perfect verticală, cu corpul cafeniu cu dungi în poziție orizontală și bătând domol din aripi, o vrabie, care nu plana dusă de vânt, ci se ridica prin propria energie; apoi a dispărut instantaneu.

A perceput-o mai mult retrospectiv fiindcă la început n-a știut ce este și a trebuit să recreeze momentul spectral, să-l scrie ca pe un rând dintr-o poveste, și poate că n-a fost o vrabie la urma urmei, ci o zburătoare mai mică, gri, nu cafenie, pătată, nu în dungi, dar nu atât de mică cum e o pasăre colibri, și cum ar fi putut să știe sigur dacă n-avea să se întâmple din nou, ba chiar și atunci, și-a zis, ba chiar și atunci.

Nu-i adevărat pentru că nu poate fi adevărat. Rey nu e viu în conștiința acestui om sau în timpurile lui verbale palpabile, un continuum al plimbării-vorbitului.

Simpatic cuvânt. Oare ce-nseamnă?

Și-a zis că înseamnă ceva continuu, un întreg continuu, și singurul mod de a distinge o parte de alta, aceasta de aceea, acum de atunci, este prin stabilirea unor diviziuni arbitrare.

Ori asta e exact ce nu știe el să facă.

Ea își antrena corpul, ghemuită pe podeaua rece, adulmecându-se.

Dar nu poate fi adevărat că el se mișcă în derivă dintr-o realitate în alta, independent de logica timpului. N-ar fi posibil. Ești alcătuit din timp. Timpul e forța care îți spune cine ești. Închide ochii și simte-l. Timpul îți definește existența.

Tocmai asta-i ideea însă, că domnul Tuttle se prelinge, clipocind, cumva, în alte zone ale existenței, în alte timpuri-vieți, și așa se definește durerea și uluirea sa.

Cumva. Cel mai nedefinit cuvânt dintr-o limbă. Ca și mai mult sau mai puțin. Sau poate. Întotdeauna poate. Ea a trăit întotdeauna prin poate.

A îngenunchiat, cu corpul în sus, drept și rigid, cu picioarele îndepărtate la lățimea șoldurilor, capul pe spate, brațele înapoi, pelvisul împins înainte.

Lasă brațele să cadă.

Balansează mâna dreaptă deasupra piciorului drept și apoi stânga deasupra celuilalt picior.

Totul pornește înapoi de la pelvis.

Pune-ți palmele pe tălpi, palma potrivită cu piciorul potrivit.

Timpul e singura narațiune care contează. El dilată evenimentele și ne dă posibilitatea să suferim și să ieșim din suferință, să vedem moartea întâmplându-se și să ieșim din ce s-a întâmplat. Dar nu și pentru domnul Tuttle. El viețuiește în altă structură, în altă cultură, unde timpul este el însuși, gol, absolut, lipsit de adăpost.

Menține-ți poziția.

Totul pornește înapoi de la pelvis către piept și umeri și brațe, până la capul aruncat furios spre spate.

Menține-ți poziția, respirând normal, apoi altfel.

Repetă.

* * *

La prânz a început să bată vântul și cinci ore mai târziu încă mai zăngăneau ferestrele, când ea a pornit pe holuri.

Suna telefonul.

În bucătărie el a scăpat din mână un pahar cu apă și ea a întins brațul, văzând băltoacele care au început să se formeze pe podeaua de scândură.

Vântul tăios îi dădea o stare de neliniște, întorcându-i atenția către propriul ei interior, mai rău într-un fel decât zăpada care șterge totul sau depunerile de gheață ce doboară cablurile de înaltă tensiune.

A aprins focul și apoi a ieșit din cameră și a urcat pe scară, ascultând geamătul pereților sub forța rafalelor.

În bucătărie ea a spus: Nu le atinge.

Lucrurile cele mai de preț din casă erau dușumeaua din bucătărie și balustrada de stejar a scării. Doar să spui cuvintele. Să le gândești.

A zis: Nu le atinge; a întins brațul, împiedecându-l cu mâna să strângă cioburile. O să curăț eu mai târziu.

E ceva cu vântul ăsta. Îți răpește orice siguranță, pătrunzând în tine, fără încetare, făcându-te să simți fragilitatea ascunsă a tuturor lucrurilor din jur, a sute de acțiuni ce păreau atât de solide – totul, un expedient atât de gol.

Ea a început să curețe acum. N-a mai amânat nici un pic. Momentul avea în el ceva ce trebuia păstrat.

* * *

Suna telefonul și a răspuns; era avocatul lui Rey. Povești în legătură cu niște datorii. Bărbatul ei era dator vândut. Obligații și garanții. Avea datorii peste datorii. Asta i-a dat un sentiment de bucurie. Îl vedea pe Rey în persoană. A simțit crescând în ea un val de afecțiune cu toate că și-a dat seama că fondurile ei se diminuează. Așa era Rey pe care îl știa ea, nu altfel. Și-a zis că el

nu își cunoscuse situația sau o considerase atât de normală pentru condiția sa încât a o cunoaște însemna doar o altă formă de a nu o cunoaște. Nu-i ocupa mai mult loc în minte decât o tuse ușoară într-o zi de vară. Erau credite în suspensie, arierate, taxe cu scadența de mult depășită. Bărbatul înșira cifre cu o voce care avea un ton instituțional. A subliniat implicațiile, sinistrul transfer de responsabilitate matrimonială. Ea a scos un râs vesel și i-a urat mult noroc.

Apoi el a încetat să mănânce. Așezată la masă, l-a hrănit cu mâna. L-a îndemnat, l-a bătut la cap. El a luat un pic de mâncare, apoi și mai puțină. A încercat să-i dea cu forța, dar el respingea totul, indiferent, întorcând capul, sau lua mâncarea în gură și o lăsa să i se scurgă afară, să i se prelingă pe bărbie, sau o scuipa.

Și ea a început să mănânce mai puțin. Se uita la el și nu-i venea să înghită nimic. El nu s-a hrănit aproape deloc trei zile la rând și ea aidoma. Într-un fel era ceva potrivit, ceva la care nu se gândise până atunci.

L-a privit. Săracul de el, amărâtul. Îl urmărea cu întreaga intensitate din primele momente și ore, dar acum se vedea un sentiment diferit în privirea ei, o devoțiune aproape fatală.

Uneori îl urma prin casă. Îi veghea somnul. Diminețile cu reportofonul, întrebările și răspunsurile, micile lecții și memorizările, toate s-au topit în câteva conversații dezlânate, buimace, și apoi într-o tăcere mai mult sau mai puțin acceptată de amândoi. Odată a încercat să-i dea supă în timp ce el stătea pe closet. Zilele deveniseră monotone și șterse.

În cele din urmă a urcat în mașină și a început să conducă pe drumurile secundare, pe cele pentru pompieri, prin toate locurile pe unde nu se duce nimeni; apoi a ieșit din mașină și a luat-o la pas peste câmpuri până în punctul cel mai înalt, în vârful colinei, și-a ținut mâinile în jurul capului, căutându-l cu privirea pe domnul Tuttle.

De la o distanță mare oare cum ar arăta el, cu mersul lui aparte, strecurându-se, într-un spațiu curb?

Ca un ins pe care poți ușor să nu-l observi. Ca un ins pe care fizic îl vezi, dar nu-l și înregistrezi în modul obișnuit de interpretare.

Ca un ins anonim pentru el însuși.

Ca un ins pe care-l vezi și uiți că l-ai văzut. Așa, pe loc.

Nu găsise un binoclu în casă și ce rost avea oricum. El nu era nicăieri pe aici. Și totuși l-a căutat cu privirea ore întregi, din diferite locuri, ținându-și mâinile la tâmple ca să nu-i intre lumina în ochi.

Cum putea un asemenea surplus de vulnerabilitate să se găsească singur pe lume?

Pentru că este construit în acest fel. Pentru că e vulnerabil. Pentru că e singur.

Ori îl vezi cu susul în jos, așa cum vede ochiul înainte să intervină creierul.

S-a întors acasă și a luat din nou la rând camerele. S-a gândit că o să urce scările, o să meargă pe coridor, apoi sus până la nivelul al treilea și o să-l găsească în micul dormitor de lângă camera goală din capătul holului, cum se întâmplase prima dată, stând pe marginea patului, în chiloți.

Dar când nu l-a găsit a știut că nu va fi acolo, dacă acest lucru are vreun sens. Când era la câțiva pași de poarta casei a știut că nu-l va găsi și nu l-a găsit. Știuse tot timpul.

Tot ce i-a rămas era să cutreiere încăperile și să-i fie dor de el. Era absent în mod absolut, așa încât nu mai rămăsese nimic, nici o singură adiere a prezenței lui, dar pe când în jurul ei camerele deveneau tot mai goale, simțea că ceva din corpul ei încerca să-l țină aici pe loc.

A început să sune la spitale, conștientă de ironia situației, ascultând vocile înregistrate și apăsând tastele cu opțiuni, iar uneori vorbea cu o persoană care, cu o voce prefăcută, își exprima o mică îngrijorare.

Și-a acordat două zile pentru a face asemenea demersuri. În cea de-a doua după-amiază a vorbit cu un director al secției de psihiatrie de la un mic spital aflat în sud, la o oră distanță, de unde a aflat că în ziua precedentă fusese internat pentru analize un bărbat care se potrivea în general cu descrierea făcută de ea.

N-a cerut detalii. Voia să creadă că e vorba de el, că primește medicație, că e curat, în siguranță, bine îngrijit și hrănit – liber, în cele din urmă, de orice suferință.

Dar de ce ar fi fost vorba de el? Nu era bolnav mintal. La urma urmei, de ce s-o fi gândit să sune la clinicile psihiatrice din jur atunci când l-a descoperit în casă? El n-a făcut nici un gest nebunesc, avea numai dificultăți în ce privește articularea cuvintelor și înțelegerea. De ce i-o fi trecut prin minte că avea o afecțiune psihotică – doar pentru că persoanele care ne contrazic presupunerile ne par întotdeauna duse cu pluta?

Dar ar putea să fie el totuși.

Avea ceva străin în gură, un obiect ascuțit, mic, de plastic, și l-a împins spre rădăcina limbii, râcâind resturile care puteau fi strânse acolo, un amestec de mâncare, mucus și bacterii.

Nu era vorba de o apărare împotriva activităților firești ale corpului. Pur și simplu asta a făcut.

A calculat toate cerințele plauzibile. Apoi le-a depășit. Le-a negat total caracterul practic. Asta trebuia să facă. Era nevoie să modifice forma vizibilă, pe toată distanța până la limbă. Își reprima ceva, închizând supapele către eul său, curățând toate resturile pe toată suprafața până hăt la rădăcina limbii, un loc ascuns privirii umane. Mintea voia să-i facă acest lucru corpului.

Era necesar fiindcă trebuia făcut. De aceea era necesar.

Viitorul lui nu este în curs de construcție. E deja acolo, gata să intre.

Îl avea pe banda magnetică.

Nu voia să creadă că așa stau lucrurile. Era și viitorul ei. Este și viitorul ei.

A ascultat banda de cel puțin zece ori.

Asta înseamnă că viața și moartea ta sunt deja aranjate, așteaptă doar ca tu să fii punctual.

L-a ascultat cum spunea: Nu-l atinge. O să-l curăț eu mai târziu.

E lucrul despre care nu știi nimic.

Apoi a rostit ea însăși cuvintele, după câteva zile. El fusese acolo în casă cu ea. Era viitorul ei, nu al lui.

Ce loc are mitul în experiența noastră privitoare la timp?

Nu-l atinge, a spus ea.

Domnul Tuttle știuse ce se va întâmpla. Astea erau cuvintele pe care ea avea să le spună. Fusese și el acolo, în casă.

O să-l curăț eu mai târziu.

Ea voia să-și creeze propriul viitor, nu să intre într-o stare dinainte concepută pentru propriul profil.

Ceva se întâmplă. S-a întâmplat. Se va întâmpla. Așa credea ea. Avem o poveste, un flux al conștiinței și al posibilităților. Viitorul ia ființă.

Dar nu și pentru domnul Tuttle.

El nu cunoaște limbajul. Trebuie să existe un punct imaginar, un non-loc unde limbajul se intersectează cu percepțiile noastre despre timp și spațiu, iar el e un străin la această răscruce, fiind lipsit de cuvinte ori sensuri.

Dar ce știa ea? Nimic. Asta-i regula timpului. E lucrul despre care nu știi nimic.

L-a ascultat spunând cuvintele pe bandă, cu o voce care probabil era a ei.

Dar poate că ea și le-a închipuit, multe din ele. Nu pornind de la zero. Ci retrospectiv, în memorie.

Dar le avea pe bandă și era el acolo, el le rostea.

Apoi le-a rostit ea însăși, ei și? Ce dacă a spus și ea același lucru cu aceleași cuvinte.

Nu-nseamnă nimic. Oameni care spun același lucru.

Îl avea pe bandă, spunându-le, dar e posibil ca ea să-și fi amintit greșit ce a zis când el a scăpat din mână paharul cu apă. Ar fi putut să fie altceva. Ușor diferit, diferit sau foarte diferit.

Și ce dacă e același lucru.

Trecutul, prezentul și viitorul nu sunt daruri ale limbajului. Timpul se desfășoară în cutele ființei. Trece prin tine, construind și formând.

Dar nu și dacă ești domnul Tuttle.

El e un om care-și amintește viitorul.

Nu-l atinge. O să-l curăț eu mai târziu.

Însă dacă examinezi chestiunea metodic. Fii deșteaptă, și-a zis ea, analizează la rece. Desfă-o în bucăți și cercetează minuțios.

Dacă examinezi chestiunea metodic, îți vei da seama că el e un biet retardat cu un har aparte pentru anumite lucruri speciale, cum ar fi capacitatea de a memora și de a imita, un individ care a stat ascuns într-o casă foarte mare și a ascultat.

Numai așa totul are logică.

E lucrul pe care nimeni nu-l înțelege. Dar te construiește și te formează. Și în nopțile de după plecarea lui, ea stătea uneori cu o carte în poală, cu ochii închiși, și avea impresia că el se află undeva în întuneric, și e mai rece acolo unde se află el, o iarnă mai grea, și simțea dorința să-l aducă înăuntru, să încerce să-l cunoască în spațiile unde haosul lui stă la pândă, în toate odăile cu colțuri rotunjite și în verbele lămuritoare, părți de vorbire în care se presupune că el își localizează existența, și în locul material unde viețuiește Rey în el, viu din nou, cuvânt cu cuvânt, atingere cu atingere; ea și-a deschis și închis ochii, spunându-și într-o clipită că lumea s-a schimbat.

El încalcă limitele umanului.

Un timp n-a mai răspuns la telefon, așa cum făcuse intermitent atunci, în primele zile, și când a început să ridice receptorul a vorbit cu vocea schimbată.

Trebuia să-și mijească ochii pentru cerul nopții. Se plimba departe de casă, de valul luminii electrice, și văzduhul devenea mai adânc. S-a uitat în sus mult timp și cerul a început să se mărească, topindu-se, să se facă și mai adânc, creând noi straturi și magnitudini și ani-lumină în cifre de necuprins, așa încât trebuia să născocești nume cretine care să reprezinte șiruri de unu și de zero și forțe și influențe, fiindcă doar limbajul poveștilor de adormit copiii poate să ne ferească de spaime și de rușine.

La început vocea cu care răspundea la telefon era a nimănui, a unei ființe umane generice, neutre, dar apoi a început să o folosească pe a lui. Vocea lui, un sunet pițigăiat, uscat, fără corp, ca al unei păsări colibri piuind pe limba ei.

Arta corpului in extremis – lentă, austeră și dureroasă

Ne aflăm în salonul slab luminat, de la etaj, al unei cafenele arăbești din Cambridge, statul Massachusetts; Lauren Hartke mănâncă o salată cu brânză de capră, înfigând furculița cu furie – așa dă impresia.

Printre înghițituri îmi vorbește despre recentul spectacol pe care l-a creat într-un spațiu carceral de la Centrul Artelor din Boston[1].

S-a metamorfozat într-un mod șocant pentru acest eveniment și, cu toate că seria reprezentațiilor s-a terminat, arată în continuare absolut ruinată.

Nu e atât palidă cât fără culoare, fără sânge în vene, fără vârstă. E numai piele și os, ochii ai zice că i-au ieșit din orbite. Părul ei parc-ar fi al unui terorist. Nu e scurtat, ci mai degrabă ciuntit, iar culoarea lui castanie naturală a devenit alb-cenușie acum, cu vagi urme de roz.

Pot să folosesc cuvântul „albinos“ și să mai iau vreodată prânzul în acest oraș?

— E vanitate. Asta-i tot, spune ea. Însă vanitatea-i esențială pentru un actor. Înseamnă deșertăciune. Aici e originea cuvântului. Și către acest lucru țintesc, pe el mă sprijin.

Hartke, 36 de ani, era căsătorită cu regizorul de film Rey Robles când acesta s-a sinucis. Tatăl ei, Dr. Robert Hartke, este un cunoscut clasicist, iar acum, după pensionare, lucrează ca voluntar la siturile arheologice din zona Mării Egee. Mama, decedată, pe nume Genevieve Last, a fost harpistă în orchestra

Milwaukee Symphony. Hartke are un frate mai mare, Todd, care este sinolog la Departamentul de Stat.

— Nu sunt sigură că spectacolul a mers în direcția pe care mi-am dorit-o, mărturisește ea. O parte din el e încă în mintea mea și se recompune în continuare.

Intitulată *Timpul corpului*, reprezentația a apărut în oraș pe ascuns aproape și s-a repetat trei seri la rând, fără publicitate, informația circulând din om în om; a atras un public numeros, interesat, dar intensitatea nu a fost aceeași pe toată durata spectacolului. În mod evident, Hartke și-a dorit ca spectatorii să simtă visceral, chiar dureros, cum se scurge timpul. Așa s-a și întâmplat; de aceea unii au părăsit sala – cei mai puțin pasionați de subiect.

Ei au pierdut momentele de vârf.

Hartke este o artistă a corpului care încearcă să se degajeze de corp – de al său în orice caz. Iată-l pe bărbatul care se află într-o galerie de artă, iar în timpul ăsta un coleg îl împușcă în braț cu mai multe gloanțe. Aici vorbim de artă. Iată-l pe bărbatul tatuat exagerat care își mai adaugă pe piele un desen cu o cunună de spini. Aici vorbim de artă. Spectacolul lui Hartke nu este nici plin de îngâmfare, nici cu scene de autotortură. Ea doar joacă, mereu în curs de a deveni o alta sau de a explora o identitate originară. Iat-o pe femeia care pictează cu propriul vagin. Aici vorbim de artă. Iată un bărbat și o femeie, goi, care se împing unul într-altul de multe ori, într-un ritm din ce în ce mai accelerat. Aici vorbim de artă, sexualitate și agresiune. Iată-l pe bărbatul ce poartă o pereche de chiloți însângerați, de femeie, și se descarcă într-un munte de carne pentru hamburgeri. Aici vorbim de artă, sexualitate, agresiune, critică culturală și veridicitate. Iată-l pe bărbatul care își bate cuie în penis. Aici vorbim doar de veridicitate.

Spectacolul lui Hartke începe cu o japoneză bătrână ce stă pe scena goală, gesticulând în maniera stilizată a teatrului Noh[2], și se sfârșește șaptezeci și cinci de minute mai târziu cu un bărbat gol, emaciat și afazic, care cu disperare încearcă să ne spună ceva.

Am văzut două din cele trei reprezentații și mi-e imposibil să spun cum reușește Hartke să-și transforme corpul și vocea. Nu

vorbește despre aceste lucruri decât în termeni generali.

— Corpul n-a fost niciodată dușmanul meu, afirmă ea. Întotdeauna m-am simțit inteligentă în el. L-am învățat să facă lucruri pe care alte trupuri nu le pot face. Mă absoarbe într-un mod dezinteresat. Încerc să analizez și să reprogramez.

(Dezvăluire personală. Am fost în aceeași clasă cu Hartke la colegiu, iar apoi am ținut legătura aproape tot timpul. Eram amândouă interesate de filosofie. Eu asistam la toate prelegerile. A fost ceva destul de straniu că și-a ales filosofia ca subiect principal și că apoi a abandonat colegiul ca să se alăture unei trupe de artiști stradali din Seattle.)

Pe durata întregii reprezentații există un fundal sonor – vocea anonimă a unui robot telefonic care rostește un anunț standard. El se aude fără întrerupere și încetul cu încetul se strecoară în textura vizuală a spectacolului.

Vocea respectivă se infiltrează mai ales în secțiunea de mijloc. Iat-o pe femeia îmbrăcată foarte oficial, cu o servietă în mână, uitându-se la ceas și încercând să oprească un taxi. Glisează protocolar (poate inspirată de bătrânica japoneză) de la o acțiune la alta și procedează așa de multe ori, de nenumărate ori. Apoi din nou, piruetând pe jumătate, într-o mișcare făcută cu încetinitorul. Te poți trezi privind și ascultând fascinat, ca în hipnoză, simțindu-te suspendat fizic și mental, sau dimpotrivă, îți vine să te uiți la propriul ceas, te strecori aplecat printre scaune și ieși afară în noapte.

Hartke spune:

— Știu că sunt unii care afirmă că spectacolul a fost prea lent, plin de repetiții, bănuiesc, și lipsit de acțiune. Însă eu cred că acțiune are din belșug. Am introdus chiar prea multe lucruri. Ar trebui să fie chiar mai auster, mai lent, mai lung decât este. Ar trebui să dureze, mama mă-sii, trei ore.

— De ce nu patru? De ce nu șapte?

— De ce nu opt? îmi răspunde.

O întreb despre clipul video care rulează pe peretele din spate în timpul reprezentației. Se vede doar o șosea cu două benzi și trafic foarte redus. O mașină într-o direcție, o alta în sens invers. Într-un colț, este și un display digital unde vezi timpul curgând.

— Ceva despre trecut și viitor, îmi spune ea. Ce putem ști și ce nu putem.

— Dar aici le știm pe amândouă.

— Le știm pe amândouă. Le vedem pe amândouă – asta e tot ce-mi răspunde.

Stau și aștept. Ciugulesc din porția mea de baba ghanouj. O privesc pe Lauren. Ce o fi de fapt baba ghanouj?

— Poate că problema e să gândim timpul în alt fel, spune ea după o vreme. Să-l oprim, să-l extindem ori să-l deschidem. Să construim o natură moartă care trăiește, nu e pictată. Când timpul se oprește, și noi ne oprim. Nu ne oprim, suntem însă goliți de tot, devenim mai puțin încrezători în noi înșine. Nu știu. În vise, sau când avem febră mare, sau suntem drogați ori deprimați. Nu-și reduce timpul viteza, nu pare să se oprească? Ce rămâne? Cine rămâne?

Ultimul din corpurile ei, bărbatul gol, este lipsit de o limbă și de o cultură care să poată fi recunoscute. Se mișcă într-un mod curios, ca într-o cameră întunecată, doar că mai lent, cu gesturi mai ample. Vrea să ne spună ceva. Vocea lui se aude intermitent pe bandă și Hartke își mișcă buzele ca și când ar rosti ea cuvintele.

Am văzut vreodată pe scenă un ins care să pară atât de singur?

Cuvintele lui echivalează cu un monolog lipsit de orice context. Verbe și pronume se împrăștie în aer și apoi se întâmplă ceva șocant. Corpul explodează înspre un alt nivel. Într-o serie de mișcări electrice, convulsive, se zbate fără nici un control, biciuind aerul și rotindu-se înfiorător. Hartke își supune trupul la mișcări pe care le-am văzut numai în filmele de desene animate. Pe durata crizei individul zboară dintr-o realitate în alta.

Piesa a ajuns aproape de final.

Trag adânc aer în piept și-i pun întrebarea pe care nu-mi vine s-o rostesc. E despre Rey Robles, despre scurta lor viață împreună și șocul sinuciderii.

Privește direct prin mine. Insist, simțindu-mă oribil, și-i amintesc de momentele pe care le-am petrecut împreună, noi

trei, la Roma, când Rey a venit la masa de seară cu o pisică pe umăr, luată de pe stradă.

Imaginea reamintită îi îndulcește privirea și ea se înmoaie un pic. Simt nevoia să dau vina pe reportofonul de pe masă. E un aparat digital de înregistrat vocea, ergonomic, inteligent, lung de patru inchi și cu greutatea de o uncie și jumătate, care stochează mesajele, și el e diavolul care mă îndeamnă să fac ce fac.

Ea privește în depărtare.

— Cât de simplu ar fi să spun, dac-aș putea, că ideea spectacolului mi-a venit direct din ce s-a întâmplat cu Rey. Dar nu pot. Ar fi grozav dacă aș putea spune că este drama bărbaților și femeilor în fața morții. Aș vrea s-o spun dar nu pot. E prea puțin și prea izolat și complicat, iar eu nu pot, nu pot, nu pot.

Apoi face deodată un lucru din pricina căruia rămân înțepenită în scaun. Capătă o altă voce. E vocea lui, a bărbatului gol, stranie ca sunetul unui instrument de suflat într-o debara. Nu înregistrată, ci live. Nu mimată cu buzele, ci reală. Îmi vorbește și eu caut chipul prietenei mele dar parcă nu îl văd. Nu știu sigur ce vrea să facă. Mai că-mi vine să cred că s-a echipat cu organe genitale bărbătești, ca pe scenă, proteze desigur, și poate un bandaj Ace de nuanța pielii, care să-i preseze sânii, cu ceva păr lipit pe el. Ori și-a antrenat partea de sus a corpului să-și reducă dimensiunea și pe cea de jos să se umfle. N-aș spune că nu e în stare de așa ceva.

Mă anunță că se duce la toaletă. Când vine chelnerița cu nota de plată, îmi aduc aminte că pot să închid reportofonul.

Forța spectacolului stă în corpul lui Hartke. Uneori reușește să facă feminitatea atât de plină de mister și de puternică, încât ea cuprinde ambele sexe și multe stări greu de numit. În trecut a întrupat adolescenți, predicatori penticostali, o femeie în vârstă de o sută douăzeci de ani care trăiește cu iaurt și, absolut memorabil, un bărbat însărcinat. În spectacolul de acum, arta ei este obscură, lentă, dificilă și uneori chinuitoare. Nu avem de-a face însă cu o suferință solemnă, cu stări și imagini grandioase. Totul e despre tine și despre mine. Ceea ce începe într-o lume străină, izolată, devine familiar și chiar personal.

Este vorba despre cine suntem când nu repetăm pe scenă cine suntem.

O aștept pe Hartke dar ea nu se întoarce.

Mariella Chapman

1. *The Boston Center for the Arts* este o instituție culturală complexă dedicată atât artelor spectacolului, cât și artelor vizuale; cuprinde 50 de ateliere de creație, numeroase galerii, săli de spectacol, de repetiții și de conferințe.
2. Formă de teatru tradițional din Japonia, cu acompaniament instrumental, trăgându-și seva din vechi dansuri ritualice. Acțiunea și dialogul sunt reduse la minimum, în prim plan fiind transpunerea metaforică, prin mișcare, gestică, dans, a unor tipologii codificate; printre acestea se numără și femeia ce-și pierde mințile ca urmare a morții iubitului sau ființe supranaturale, stranii, demonice.

Capitolul 7

Veverița moartă pe care o vezi pe alee, țeapănă și decapitată, se dovedește a fi doar o bucată mototolită de pânză de sac, cu toate astea tu te uiți la ea, treci pe lângă ea, cu un sentiment amestecat de milă și spaimă.

Fiindcă pânza era izolată de lume. Fiindcă din văile de sub dealurile împădurite se vedeau rotocoale de fum subțire, iar ferigile erau arse, înnegrite de timp. Plutea o judecată neîndurătoare peste câmpurile pustii, umbre de pământ ars sub cerurile întunecate, iar în bolovanii aduși de mare până la marginea pădurii de pini se simțea o asprime veche, de piatră, o severitate a jurămintelor și a îndărătniciei. Și fiindcă el spusese ce-a spus, că ea va fi aici până la sfârșit.

Purta un pulover zdrențuit, pe care-l pusese din greșeală cu fața la spate, și acum stătea pe loc gândindu-se dacă să-l scoată și să-l îmbrace din nou ori să suporte ușoara neplăcere de a simți marginea puloverului pe gât. Era un pulover fără guler. Eticheta o zgâria pe piele. Nu o zgâria propriu-zis, alta era senzația, iar ea și-a băgat degetul arătător și pe cel mijlociu de la ambele mâini înăuntrul puloverului, ținând coatele ridicate, gândindu-se la inutilitatea deciziei sale.

Au spus că e aspră, o iarnă aspră.

Dar iat-o aici din nou, în casa asta, exact așa cum a zis el că se va întâmpla, după expirarea contractului de închiriere. Nu că și-ar aminti perfect cuvintele lui. Dar asta a înțeles că a zis el – sau cam astea au fost vorbele lui, cu sensul lor limpede ori vag. A prelungit contractul, indiferent ce cuvinte a folosit el, și știe că a procedat așa ca să confirme adevărul celor spuse de el, ceea ce probabil contrazice orice alt adevăr care ar fi putut

exista. Nu împrejurările au ținut-o aici, nu vreo întâmplare surprinzătoare, ci doar spusele lui, pe care abia și le amintește acum.

Și-a scos puloverul și a atins din nou lustra, de care uita întotdeauna, iar apoi și l-a tras pe cap cu fața-n față, așa cum fusese el conceput în Taiwan.

Știa că e cinci și jumătate și s-a uitat la ceas. Așa era.

Când nu-și putea aminti cum arăta el, se apleca înspre o oglindă și el apărea, nu cu adevărat, ci doar ca o idee, abia vizibil, dar acolo într-un fel, vorba vine, acolo, în unele oglinzi mai mult decât în altele, mai mult decât o reproducere îndurerată, depinzând de oră și de lumină și de calitatea sticlei, de strategiile sticlei, care inversa stânga cu dreapta, camera asta cu camera cealaltă, fiindcă toate imaginile din toate oglinzile sunt pur virtuale, chiar și când vrei să te vezi pe tine însăți.

A urcat pe scări, atingând stâlpul treptelor când a ajuns pe palier. Așa făcea întotdeauna fiindcă trebuia s-o facă, să pipăie nervura de stejar, proeminențele și șanțurile cioplite. Stâlpul, ascuțit spre vârf, cu un model de acantă, era cel mai de preț lucru din casă, sau aproape, alături de dușumeaua din bucătărie.

S-a uitat la Kotka, după masă, în Finlanda.

Timp de cinci zile s-a dus cu mașina până la acel punct, pe promontoriu, fiindcă pescărușii care pe catalige par oarecum bondoci devin în zborul lor pieziș cărăușii acestui timp înțepenit în stânci, extrăgându-l din geologie, din științe, din minte, și dându-i avânt și înălțime și trup, contopindu-l cu mușchii zborului și fluxul lor sanguin, cu inimile lor bătând puternic, inimile lor metronomice, și fiindcă știa că în această zi se va întâmpla totul.

A ascultat sunetul pe care-l făcea hârtia cerată, avansând în lungul marginii cu crestături a cutiei, pe când desprindea hârtia de pe rolă.

Caloriferele începeau să zăngănească din când în când, un lucru obișnuit acum.

S-a așezat la masă, cu mâncarea în față pe farfurie; și-a zis nu mi-e foame. Suna telefonul. Uneori gândea în cuvinte, clare,

complet formulate. Nu era sigură când a început să gândească așa, cu o zi sau cu o lună în urmă, fiindcă i se părea că făcuse asta dintotdeauna.

Pesemne credea că se poate deplasa în realitatea lui, asigurându-și logistica cuvintelor și gândurilor, așa cum el se străduia să-și facă drum printr-o propoziție sau printr-o cameră.

Pesemne există momente când alunecăm într-o altă realitate, dar nu putem să ne-o amintim, nu putem să-i acceptăm adevărul, fiindcă absorbirea lui ar fi devastatoare.

Așa s-ar întâmpla. S-a învârtit în jurul acestui gând, în camere și pe holuri, și apoi s-a oprit.

A mers pe drumul pentru pompieri, pe lângă casa dărăpănată, cu o cruce albă proaspăt vopsită, sprijinită pe vârful construcției în formă de A[1], și în față cu un panou pe care scria MÂNTUIȚI[2].

A curățat baia, folosind spray-ul dezinfectant cu trăgaci. Apoi și-a pus gura declanșatorului la tâmplă și s-a autocontemplat făcând ceea ce oricine ar putea să facă, atunci când e singur, fără vreo trimitere anume la împrejurările personale. Era spray-ul cu aromă de pin, flaconul cu pistol de pulverizat, folosit pentru curățirea faianței și tencuielii, inamicul mucegaiului, și ea îi ținea gura, vârful la tâmplă, stând cu degetul apăsat pe trăgaciul de plastic și cu limba scoasă, pentru efect.

Asta fac oamenii, și-a zis ea, când sunt singuri în lumea lor.

Era mulțumită într-un fel, în multe feluri, și plină de speranță, având o casă la care să se întoarcă după dimineți lungi petrecute printre molizi și pini[3], unde rostea pentru el cu voce tare numele plantelor de mlaștină, silabisind cuvintele, sau după-amieze întregi în care stătea ghemuită pe lespezile masive de granit, de la punctul acela, pe promontoriu, urmărind cum se schimba vremea și uitându-se la spuma valurilor care se-nălțau tot mai sus, fiindcă asta se întâmpla când se întorcea acasă, plimbându-și mâna pe mușchiul marin ca o blană aspră și știind că avea să urce treptele, mângâind

vârful stâlpului din capătul scărilor, și apoi să meargă pe hol căutând timpul lui.

Poveștile pe care și le spunea ei înseși nu păreau să fie chiar ale ei. Era absorbită de ele, fără să-și dea seama; păreau să provină dintr-o sursă mai profundă, orice ar însemna asta, un lucru ce o depășea. De unde veneau? Nu din ziare. Nu mai citise un ziar de mult timp. S-a uitat la unul când a mers în oraș, la magazinul universal, doar la prima pagină, și presa părea să aparțină în totalitate unui alt context, o isterie sclipitoare a imaginilor și a cernelii, o lume efemeră, ușor de iubit și de urât, atât de încrezătoare și de neglijabilă în rețetele culinare și războaiele și erorile ei tipografice.

Când a ieșit din magazin, a văzut-o pe bătrâna japoneză venind către ea, femeia cu părul alb, care acum purta o scurtă căptușită și își ținea mâinile ferite de frig. Și le retrăsese, cu pumnii strânși, înăuntrul mânecilor, iar ea s-a uitat îndelung la femeie, la mânecile ce atârnau goale și s-a înfuriat pe sine însăși că nu îi dăduse prin cap așa ceva pentru spectacolul ei, fiindcă era un lucru fantastic, fără mâini, tot ce trebuia să știe despre japoneză, și ar fi fost excepțional pentru piesă, mâinile inexplicabil lipsă, și s-a chinuit să dezlege misterul siluetei ce gesticula, iluminată pe jumătate, fără mâini, și i-a adresat un zâmbet fals femeii când au trecut una pe lângă alta.

De ce să nu te scufunzi în moarte? Să o lași să te doboare. Să te lași în brațele morții.

De ce moartea omului pe care-l iubești să nu-ți aducă întuneric și pustiire? Nu știi cum să-i iubești pe cei pe care-i iubești până ce nu dispar dintr-odată. Abia atunci înțelegi la ce distanță mică ai fost de suferința lor, cât de mult te-ai cruțat adesea, doar rareori neocrotită sufletește, îngrijindu-te de manevrele tale – dă-mi ca să-ți dau.

Asemenea gânduri o răscoleau în tot ce avea. Ochi, minte și trup. Mergea pe străzile în pantă ale orașului, neobservată, cu ele în minte, cumpărând alimente și obiecte de uz casnic, jucându-se cu gândurile până într-un anumit punct, pe holul lung, printre încuietori, unelte și vase de sticlă.

De ce să nu te poarte moartea lui într-un scandal uriaș, să-ți sfâșii hainele de durere? De ce să-i accepți moartea? Sau de ce

să i te predai într-un doliu de bonton, cu buzele strânse? De ce să îl abandonezi dacă poți să mergi pe hol și să găsești o cale de a-l așeza la îndemână?

Scufundă-te mai adânc, și-a spus. Las-o să te doboare. Mergi unde te duce ea.

Uneori prin minte îi treceau gânduri în asemenea forme, adresându-se cuiva care nu era ea însăși, alteori în alte feluri. Gândurile puteau avea forma chipurilor, acolo în aer, chipul omulețului absent când și-l putea reaminti, chiar în fața orbitelor ei.

Sunt Lauren. Dar din ce în ce mai puțin.

Când a ieșit din mașină, a văzut pe cineva acolo. Nu ieșise complet, era încă pe jumătate înăuntru, începuse să se îndrepte de spate, când o siluetă s-a ivit deasupra ei pe alee.

Aproape că a căzut înapoi pe banchetă. Corpul i s-a zguduit. L-a privit, un om spătos, de vârstă mijlocie, care îi spunea ceva.

Când s-a ridicat în picioare, a reușit să-i vadă mașina, parcată lateral lângă casă. L-a ascultat. Încerca să asculte ce spune și să evalueze situația, să-i determine exact limitele.

— Vă asigur că nu am vrut să vă deranjez. V-am căutat la telefon de mai multe ori. Dar a sunat în gol. Înțeleg foarte bine. Sunteți aici ca să uitați de cele întâmplate.

— Și dumneavoastră?

Era mânioasă de acum. Efectul siluetei, amenințarea începuseră să se risipească. Frica se topea în trupul ei, în sânge și în fibrele nervoase, în vârfurile degetelor, și atunci a închis cu zgomot portiera mașinii, a trântit-o puternic.

— Am venit ca să vorbim despre casă, a spus el pe un ton oarecum detașat. S-ar părea că este totuși casa mea. A mea și a soției mele.

S-a dat un pas înapoi ca să poată privi către clădire – aducând-o material în conversație –, casa lui. Acum că a privit-o, nu mai era nici o îndoială.

— Doriți să discutați ceva anume.

— Exact, a răspuns el, părând că roșește puțin, mulțumit că ea a înțeles.

A urmat o pauză. Omul părea a fi oarecum stors de vlagă, din pricina unei suferințe ce dura poate de mulți ani de zile.

— Cine pe cine invită înăuntru? l-a întrebat.

El a dat din mâini.

— Nu e nevoie. Vă rog. Nu, nu, în nici un caz.

Apoi a izbucnit în râs la întrebarea ei. I-a prins sensul în cele din urmă și a râs, arătându-și dinții strălucitori. Ea a așteptat. Începea s-o intereseze. Să i se pară totul firesc, să se simtă bine acolo afară, pe alee, cu stăpânul casei.

— V-ați simțit cât de cât bine aici?

— În mare parte, da, așa cred.

— Fiindcă dacă aveți nevoie de ceva.

— Nu, totul e-n regulă, cred. Multe camere.

— Da.

— Camere peste camere.

Îi era rece. S-a întrebat dacă era normal să se facă atât de rece.

— Da, a spus el. A fost casa familiei noastre. Parcă de când lumea. Doar că întreținerea…

— Îmi închipui.

— Muncă multă, griji. În trecutul nostru am fost întotdeauna o familie mare. Tot timpul, știți, am avut multe de reparat, de zugrăvit. Întotdeauna apare ceva cu care să-ți bați capul.

Se aștepta ca el să o amintească pe Alma în acel context, pe nevasta lui, și faptul că toți copiii s-au făcut mari și locuiesc în alte părți acum.

— Și ce speram de fapt.

Bărbatul și-a întins corpul, s-a încordat în sus și s-a arcuit, într-o mică epifanie a unei nădejdi luminoase. Gestul acesta i l-a dezvăluit ca pe un om care încerca să se descâlcească dintr-o viață plină de rețineri și constrângeri.

— Era că n-o să vă supărați.

Îl asculta, practic văzând cuvintele, și i-a plăcut de el și mai mult, a simțit o nerăbdare ușoară ca un fulg. Senzația că trăiește momentul.

— Da.

— Știți, avem o comodă. Pusă undeva într-o cameră de la etaj. Cred că e ambalată. Probabil în materialul acela căptușit pe care-l folosesc ei. Ați văzut-o, poate. Fiindcă urma să fie mutată, expediată și apoi cumva, știți cum se întâmplă uneori

că nu mai faci ceea ce ți-ai planificat. E o piesă delicată, din două bucăți, destul de veche.

Nu acest lucru trebuia el să-l spună.

— Într-una din camerele nefolosite de la ultimul etaj, ambalată într-un material textil. Și ce am vrea să vă rugăm, a continuat el.

A observat vasele de sânge îngroșate de pe fața lui, un om corpolent, da, care începea să îmbătrânească, pielea lui se destindea, liniile ochilor se adânceau, și el ar fi trebuit să vorbească despre domnul Tuttle, de ce a plecat și unde s-a dus și orice altceva s-ar fi putut spune despre el, ca să lămurească lucrurile, să le explice, să le analizeze.

— Este ca, dacă trimitem pe cineva să o ia, să nu vă supărați că vă deranjăm. Am încercat să vă sunăm, v-a sunat și doamna, cea de la biroul de imobiliare. E o piesă veche a familiei. Ne-ar plăcea să o recondiționăm și să o punem în dormitor, acasă. Ne-am gândit mai demult la comoda asta. Vorbim despre locuința noastră actuală, desigur. Dar, luați ba cu una, ba cu alta.

Îi era teamă să se oprească din vorbit fiindcă ea nu dăduse vreun semn nici într-un sens nici în altul și părea că se retrage din scenă. El a făcut un pas înapoi și s-a întors pe jumătate într-o parte și așa au rămas acolo în aerul rece, pe alee, proprietarul și chiriașa, uitându-se în direcția casei.

A încercat să-și aducă aminte cum arăta și apoi i-a uitat numele. Dar pentru scurt timp. Un timp scurt și nu era vorba de numele lui. Ci de numele pe care ea i-l dăduse.

Dimineața a auzit zgomotul.

Știa că e șapte și douăzeci, aproximativ, și s-a uitat la ceasul din bucătărie. Nu greșise.

A înțeles de îndată că nu era zgomotul de la al treilea nivel. Era ceva diferit, nu atât de sus în alcătuirea casei, mai puțin ascuns ca sunetul dinainte.

A pășit încet prin camere, știind că se va întâmpla așa, ca un cântec, ca vocea cântată a unui om, a lui, și vocea i-a ritmat pașii în sus pe scări și i-a măsurat forma mâinii pe vârful stâlpului. Statul aici a venit la mine. Fiindcă era pustie, coasta, în acest anotimp, și fiindcă ea trebuia să atingă vârful stâlpului de fiecare dată.

A trecut de stâlp și a luat-o pe hol, simțind ce-o fi simțit, un sentiment neascuns, deschis, ar fi putut să spună nestratificat, dacă asta are vreun sens; percepea acut lumea la fiecare pas.

Știa cum o să se întâmple, conducând mașina pe lângă panourile pe care scria MAȘINI NOI ȘI RULATE, cu lemne de foc stivuite în fiecare șopron și acoperite cu prelată albastră lângă garaje și hambare. Avea să se întoarcă acasă și să urce treptele, pe lângă alte panouri cu U-HAUL[4] și PIESE AUTO, să meargă pe holul de la al doilea nivel, cu o mișcare cântată, potrivindu-se cu un trup ce încerca să devină al ei.

Putea să îl audă pe el în piept și în gât, vorbind ca hipnotizat; se apropia de ușa camerei ei, dormitorul, nu atât de sus în alcătuirea casei. În camera de deasupra nu se afla nimic altceva decât o comodă ambalată în materialul firmei de transport. Timpul lui era aici, măsura sau dimensiunea lui sau orice expresie căutată ai vrea să întrebuințezi.

Era o proastă, de o mie de ori proastă. Se îndrepta spre ușă și era o proastă într-un fel sau altul, dar nu în camera ei, conducând mașina pe lângă panouri cu CAROSERII sau MAȘINI NOI ȘI RULATE, cu lemne de foc stivuite și acoperite cu prelată sau pânză de cort, fiindcă aici Rey era intact, în corpul lui, cu părul și hainele mirosind a fum de țigară.

Știa cum o să se întâmple, dincolo de sfârșitul jocului ei mental, fiindcă refuza să se supună limitelor certitudinii.

Odată ce pășește în cameră, va fi fost deja acolo, acum, seara, dezbrăcându-se. E o problemă de acomodare cu momentul, să arunce puloverul jerpelit, cu spatele către pat. Desculță, în picioare, își scoate brațul din pulover și atinge cu mâna un obiect de deasupra. Își aduce aminte de lustră, total nepotrivită pentru dormitor, cu abajurul de metal clătinându-se, apoi se întoarce și privește, știind ce va vedea.

El stă în chiloți pe marginea patului, aprinzându-și ultima țigară a zilei.

Oare ești incapabilă să-ți imaginezi un asemenea lucru chiar și când îl vezi?

Ceea ce se întâmplă este atât de mult în afara experienței încât ești obligată să justifici totul? Să îi acorzi mica scuză a percepției eronate?

Este realitatea prea puternică pentru tine?

Asumă-ți riscul. Crezi ceea ce vezi și auzi. Este pulsul fiecărei sugestii secrete pe care ai sesizat-o dintotdeauna la marginile vieții tale.

Sunt două trupuri reale într-o cameră. Așa le simte ea, în inima despicată a jumătății de secundă de care are nevoie ca să înconjoare stâlpul scărilor, cu mâinile care ating și mângâie și gurile care se deschid încet. Mădularul lui se ridică în mâna ei moale, trandafirie. Gurile lor s-au deschis ca să simtă degetele, limba, sfârcurile, orice se iețește din carne, pentru șoaptele cu a fost și este, și ochii lor se deschid înspre sufletul celuilalt.

S-a oprit în pragul ușii, știind cum arată propriul ei chip.

Vor fi dormit până acum, se vor fi trezit și vor fi mers jos pentru masa de dimineață, unde se încurcă în obișnuințele lor separate, turnând laptele și scuturând cutia de suc, în vreme ce o gaiță albastră îi privește de pe hrănitoare, iar ea adulmecă mirosul boabelor de soia. E cel mai simplu lucru din lume pe care-l face când se duce afară la mașina lui, îi ia cheile și le ascunde, le strivește cu ciocanul, le bate, le înghite, le îngroapă în pământul tare ca piatra, într-o zi clară și luminoasă de vară târzie, după o furtună cu tunete și fulgere.

Dar înainte să pășească în cameră, a simțit cum arăta chipul ei. Îl cunoștea prea bine – o friză a unei false așteptări.

A rămas pe loc o clipă, frământându-se. S-a oprit lângă ușă, cu fața spre hol, și a simțit tot golul din jurul ei. Atunci a alunecat în jos pe podea, cu spatele rezemat de stâlpul ușii. S-a răsucit în coborâre, ușor, aproape meditativ, și a deschis gura, *ah*, într-un geamăt mut. A stat acolo, pe pardoseală, în afara camerei. Pe chipul ei încă se mai vedea o fâșie decorativă, în ochi o urmă de speranță într-o minune. Era un chip care aproape că plutea liber în afara ei, așa că a putut să-și umfle obrajii, ca un copil, și să-l sufle ușor.

Și-a zis că nu merită să se uite înăuntru. Ar fi fost jalnic s-o facă. Odaia dădea înspre răsărit și probabil era plină de lumina tulbure a dimineții, de pânză de păianjen, de *firicele de praf*, cum îi plăcea mamei ei să spună, lucind în soare.

Poate că totul era o reverie erotică. O cetate construită pentru un gând murdar. Era o femeie isterică, hipersexuală, ha,

ha. Nu că ar fi crezut așa ceva.

Stătea acolo, pe gânduri, în golul hotărârii sale. Apoi s-a ridicat ținându-se de stâlpul ușii, încet, respirând adânc, cu spatele sprijinit de lemnul canelat, ușor ghemuită, prelungind mișcarea cât mai mult timp. Mama sa a murit când ea avea nouă ani. Nu era vina ei. N-avea nimic de-a face cu acea întâmplare.

Când a privit înăuntru, odaia era goală. Nici țipenie de om. Lumina vibra atât de puternic, încât a putut vedea culorile adevărate ale pereților și pardoselii. Nu văzuse niciodată pereții până atunci. Patul era gol. Știuse tot timpul că e gol, dar acum încerca să înțeleagă totul. S-a uitat la cearșaful și cuvertura ce stăteau de-a valma pe o parte a patului, partea ei, singura folosită.

A intrat în cameră și s-a dus la fereastră. A deschis-o. A deschis fereastra cu toată puterea. Nu știa de ce face asta. Apoi a înțeles. Dorea să simtă briza pătrunzătoare a mării cu mirosul de alge și în corpul ei curgerea timpului, care să-i spună cine este ea cu adevărat.

1. În original, „A-frame [house]“ – casă cu acoperișul țuguiat și fațada în forma literei A, adesea construită din materiale relativ ieftine și folosită ca locuință de vacanță.
2. Inscripții ca *SAVED* (Mântuiți) sau *JESUS SAVES* (Iisus mântuiește) pot fi deseori văzute în S.U.A. pe fațadele unor biserici sau în fața caselor ce aparțin unor membri ai diferitelor congregații.
3. *Pinus banskiana*, specie de pini, specifică Americii de Nord.
4. Cunoscută companie americană specializată în transporturi, închirierea de camioane și utilaje, precum și alte servicii tehnice.